

LUNDS
UNIVERSITET

I betraktarens öga

- Lekmannens förhållande till arkeologi i en komparativ studie mellan Sverige och Peru

Av Clara Alfsdotter

Magisteruppsats i arkeologi
Lunds Universitet
Institutionen för Arkeologi och Antikens historia
Handledare Kristina Jennbert
Vårterminen 2012

FÖRORD

Ett stort tack till min handledare Kristina Jennbert som har hjälpt mig och trott på mig under hela resans gång (både bokstavligt och bildligt talat). Jag vill också tacka alla de undersökningsdeltagarna som gjort företagna undersökning möjlig – speciellt till de vänliga människor som ställde upp till intervjuerna: Elin, Inga, Viktor, Rebeca, Jessica och Eduardo. Stort tack till Oscar, utan vems språkliga expertis de spanska enkäterna och intervjuguiderna inte hade varit alls lika välformulerade. Som vanligt vill jag även tacka Dejan för god korrekturläsning. Sist men inte minst, tack till mamma för att du hjälpte mig genom Bourdieu-krisen i påskas.

Muchas gracias a Rebeca, Lalo y Jessica por ayudarme con las entrevistas. Gracias Lalo por la ayuda con el buscando de información del gobierno. Gracias a Rebeca y Milly por todas discusiones que me han hecho entender la cultura, historia y política peruana mucho más. Y gracias por todo el año, fue uno de los mejores experiencias de mi vida. Extraño mi familia peruana!

ABSTRACT

The aim of this study is to highlight and attempt to understand the role of archaeology and cultural heritage in different domains. Lima and Stockholm represent the urban population in Peru och Sweden. It is an attempt to discuss the general public's relation to, and view of, national archaeology through a comparative study. It also discusses what the differences and similarities may be caused by. I use a qualitative interview method and a quantitative survey to gather data. These are later discussed in relation to socioeconomic parameters which were chosen in regard to Bourdieu's theoretical culture sociology. The parameters constitute of economy, education, cultural heritage legislation, colonization and archeological scientific history.

The results show that there are several differences but also similarities between the urban populations of Sweden and Peru. Swedes are less aware of what Swedish archaeology is all about than Peruvians of Peruvian archaeology. This is partly due to the issues Peru is faced with concerning cultural heritage management. The Swedish urban population has an economic advantage, being able to learn more about archaeology. However, the younger Peruvian population has better conditions than the older one – the Peruvian economy has grown considerably in the last decade. Swedes think that archaeology is more interesting abroad while Peruvians are more interested in domestic archaeology due to a strong traditionalism – likely an effect of its history of colonization.

Both Peruvians and Swedes are moderately interested in archeology and cultural heritage, but they think that it is very important none the less. They also agree in that archeology is equally important for everyone, regardless of nationality.

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.1 Syfte	1
1.2 Frågeställningar	2
1.3 Definitioner av ord och begrepp	2
1.4 Forskningshistorik.....	2
2. Material, metod och teori.....	4
2.1 Enkätundersökning	5
2.2 Semistrukturerade intervjuer	5
2.3 Representativitet och urval.....	6
2.4 Källkritik och avgränsning	7
2.5 En förståelsegrundad undersökning med reflexiv ansats.....	8
2.6 Inspiration av Bourdieu	8
2.7 Parametrar.....	10
2.7.1 Ekonomi	11
2.7.2 Utbildning.....	12
2.7.3 Kulturminneslag.....	12
2.7.4 Kolonisering och kort politisk översikt	13
2.7.5 Arkeologisk vetenskapshistoria	14
3 Analys av enkäter och intervjuer.....	18
3.1 Enkätundersökning	18
3.2 Intervjuundersökningen	26
4 Diskussion.....	31
4.1 Komparativa skillnader mellan domänernas förhållande till arkeologi.....	31
4.2 Vad kan skillnaderna bero på?	34
4.2.1 Ekonomi	34
4.2.2 Utbildning	35
4.2.3 Kulturminneslag.....	36
4.2.4 Kolonisering	38
4.2.5 Arkeologisk vetenskapshistoria	39
4.3 Fortsatt forskning	39
5 Slutsats	39
6 Sammanfattning	40
Källförteckning	41
Bilagor	1

1 Inledning

Mellan juni 2011 och januari 2012 befann jag mig i Peru där jag genomförde ett sex månaders utbytesprogram vid *Pontificia Universidad Católica del Perú*. Under juli månad medverkade jag i en arkeologisk utgrävning vid fyndplatsen *San José de Moro*. Resterande tid var jag bosatt i Lima.

Det jag slogs av under min vistelse i Peru var hur väl insatta peruaner (som inte var inblandade i den arkeologiska eller historiska forskningen) tycktes vara i peruansk arkeologi och historia. Så fort det kom på tal att jag studerade arkeologi fick jag lära mig en hel del nytt om arkeologi och peruanska fyndplatser av den person jag förde konversation med (det kunde röra sig om allt från butikspersonal, taxichaufförer, till bekanta). Detta var för mig en stor kontrast till hur ämnet allt som oftast bemöts i Sverige, där folk snarare undrar vad arkeologer egentligen jobbar med, vad man kan hitta vid utgrävningar eller vad man kan forska om i Sverige. Detta födde en nyfikenhet hos mig om att ta reda på mer om huruvida det faktiskt finns en påtaglig skillnad i förhållandet till den inhemska arkeologin och kulturarvet mellan de två länderna. Eller rör det sig om något annat, må det vara svenska ”jantelags-tendenser”, peruansk stolthet, eller något helt annat fenomen? Hur ställer sig egentligen svenskar och peruaner till inhemska arkeologi och kulturarv?

1.1 Syfte

Syftet med denna undersökning är att belysa och försöka förstå arkeologins roll i olika domäner; Lima och Stockholm kommer här att representera stadsmiljöer i Peru och Sverige. Uppsatsen är genom en komparativ studie mellan Peru och Sverige ett försök att diskutera lekmannens relation till, och syn på, sitt lands arkeologi.

Jag tror att det är viktigt att reflektera kring vad gemene man egentligen vet eller tror sig veta om detta ämne för att utveckla ett närmare förhållande mellan forskningsvärlden och allmänheten. I ett industriland som Sverige hörs det ofta sägas att arkeologi är en bromskloss i projekt såsom exempelvis väg- och husbyggen. I Peru är plundring av arkeologiska lämningar en mycket vanligt förekommande företeelse och ett stort problem. Givetvis är det långt ifrån alla invånare som ser arkeologi som det kapitalistiska samhällets plåga eller som skatter som ska säljas för försörjning, men hur förhåller man sig egentligen till arkeologin? Detta väcker en annan viktig fråga, nämligen hur vi som bedriver arkeologi lyckas förmedla arkeologin till övriga samhället?

Inom ramen för denna uppsats faller inte att ta reda på hur vi kan utveckla vår förmedling av arkeologi för att nå ut till folk. Detta är en stickprovsundersökning för att belysa hur peruaner och svenskar ser på och förhåller sig till sin arkeologi och sitt kulturarv. Detta kan förhoppningsvis leda till nyttiga utvecklingsbara perspektiv på relationen mellan allmänheten och arkeologin. Utan denna relation i åtanke går hela syftet med arkeologisk forskning förlorat när vi arkeologer arbetar. Med uppsatsen vill jag även inspirera till att vidga perspektivet från vår regionala och nationella arkeologiska verksamhet till andra nationers förhållningssätt och förutsättningar, inte minst för att få ett nytt perspektiv på det ”egna”. Hur påverkar egentligen samhällsuppbyggnaden vårt sätt att se på det förflutna?

1.2 Frågeställningar

- Hur skiljer sig och synen på, och förhållandet till, det egna landets arkeologi och kulturarv mellan den peruanska och svenska domänen?
- Vad kan eventuella skillnader bero på?

Frågeställningarna kommer att diskuteras genom intervjuer och enkätundersökningar mot utvalda samhällsparametrar. Samhällsparametrarna har valts ut mot bakgrund av Bourdieus teoretiska kapitalbegrepp (se kapitel ”2.6 Inspiration av Bourdieu”).

1.3 Definitioner av ord och begrepp

Ordet *domän* används i denna uppsats liksom definierad av Mats Alvesson och Kaj Sköldberg (2008):

”Den mängd empiriska företeelser som teorin maximalt kan gälla.” (2009:53). Se kapitel 2, ”Material, metod och teori”.

Nationalencyklopedin definierar ordet *kulturarv* enligt följande:

” idéer och värderingar som ingår i en kulturs historia och som fungerar som en gemensam referensram: *det västerländska ~et*

BET.NYANS: mer konkret om de föremål som är bevarade från äldre tider: *~et i form av arkitektur och konst*

HIST.: sedan 1887” (www.ne.se 2012-04-16)

Det finns en mängd olika definitioner av ordet *kulturarv*; de flesta är överens om att det utgör en gemensam referensram. Det jag menar när jag brukar ordet *kulturarv* i min undersökning, i till exempel intervjuer och enkäter, syftar i strikt mening på det *kulturarv* som är kopplat till, och används i samband med *arkeologi*.

1.4 Forskningshistorik

Några svenska böcker och artiklar har de senaste två decennierna uppmärksammat frågor rörande kulturarvet, om allt från dess definition, funktion och syfte. Riksantikvarieämbetets satsning *Agenda kulturarv* (åren 2001-2004), vars målsättning var att öka kulturarvsarbetets demokratiska förankring och slagkraft, kan även nämnas i detta sammanhang (www.agendakulturarv.raa.se 2012-04-16). Forskningen inom nämnda område är dock relativt begränsad och komparativa studier mellan länder är ytterst svårt att finna.

Modernisering och kulturarv (Anshelm 1993) är en sammanställning av essäer och empiriskt förankrade uppsatser som presenterades på ett symposium inom ett forskningsprojekt med samma namn vid Linköpings universitet. Bokens huvudfokus består av tre delar: Kulturarvets belägenhet i det samtida svenska samhället, granskningen av bevarandesträvandets motiveringar och kampen om kulturarvet (exemplifierat genom enskilda stridigheter).

Som en fristående vidareutveckling utkom *Kulturarvets natur* (Alzén & Hedrén 1998). Boken innehåller studier av teoretisk och empirisk natur som behandlar utmaningar inom kulturens och naturens bevarandepraktiker. Frågor som nationell identitet, kulturell mångfald, modernitet och representativitet berörs.

Jonas Grundberg disputerade 2004 med ett gediget arbete om det arkeologiska kulturarvets natur: *Historiebruk, Globalisering och Kulturarvsförvaltning – Utveckling eller konflikt?* Grundberg diskuterar och problematiserar vad ”kulturarv” som en samhällsstyrd produktion har för ideologisk samhällsfunktion samt hur globaliseringen påverkar historieskrivningen och kulturarvsförvaltningens funktion. Avhandlingen fokuserar främst på västvärlden med utgångspunkt i Sverige. Grundberg menar att kulturarvsförvaltningen representerar ett kulturellt system som kommunicerar en delad historia med medborgarna snarare än presenterar en ”upptäckt” gemensam historia. Han diskuterar även hur globaliseringen tycks ge historiebruket en större politisk och ekonomisk innebörd, inte minst genom till exempel den ökade turismen. Den kulturestetiska sfären blir mer internationellt homogen. Såväl produktion som konsumtion av kulturarv förenas alltmer med andra discipliner i samhället.

Även arkeologen Mats Engströms uppsats från 2005 kan nämnas, *Arkeologi i förändring – Om arkeologer, allmänhet och statlig kulturmiljövård*. Hans viktigaste slutsats är att synen på vilken funktion arkeologin ska ha i det moderna samhället skiljer sig drastiskt mellan de tre målgrupperna: Arkeologerna, allmänheten och den statliga kulturmiljövården.

I Peru har kulturarvsförvaltning uppmärksammats under de senaste två decennierna. Debatten har framförallt väcks i samband med de stridigheter som har funnits inom och utom kulturarvsförvaltningen angående lagstiftningar rörande arkeologisk verksamhet.

Helaine Silverman, professor i antropologi vid University of Illinois, skrev 2006 artikeln *Cultural Resource Management and Heritage Stewardship in Peru*. Hon diskuterar problem, förutsättningar och framtidsutsikter inom den peruanska kulturarvsförvaltningen och samhället. Ett stort fokus läggs på hur tidigare koloniserade länder hävdar sin självständighet genom att bland annat lägga stor vikt vid främjandet av kulturarvet. Kulturarvet får då agera aktör i bevästandet av en nationell identitet. Silverman (2006) diskuterar även hur massturismen påverkar det arkeologiska kulturarvet, liksom den kulturpolitiska agendan – det är en svår balansgång mellan beskyddandet av arkeologiska lokaler samt maximal ekonomisk vinst. Framtidsförutsättningarna ses som utmanande men positiva. Att politiker, arkeologer och lokalbefolkning fortsätter det lovande arbetet med en förbättrad kommunikation är avgörande.

I boken *Handbook of South American Archaeology* (2008) skrev forskaren Alvaro Higuera artikeln *Culture Heritage Management in Peru: Current and future Challenges*. Artikeln behandlar organisationen av kulturarvsförvaltningen (den som är relaterad till arkeologi). Författaren diskuterar allt från utbildning i arkeologi, privata aktörer på utgrävningsmarknaden samt lagstiftning.

Den amerikanske antropologen L.R. Lozny (2011) har redigerat antologin *Comparative Archaeologies – A Sociological View of the Science of the past* (Lozny: red 2011). Boken ger en sociologisk och historisk inblick i arkeologi i icke-engelsktalande länder. Syftet med boken är att identifiera och förklara skillnaderna och likheterna i den regionalt bedrivna arkeologiska forskningen. Lozny menar att olika regioner har olika samhälleliga och politiska förväntningar förankrade i den lokala politiken. Lozny (2011) anser att det finns ett behov av en internationell dialog mellan arkeologer. De teman som behandlas i boken rör variationerna inom teori, praktik, metod, struktur av forskningen och vilka mål forskarna vill uppnå. Lozny (2011) skrev utöver inledningen till boken även ett eget kapitel, *Archaeology in the Age of Globalization. Local Meanings, Global Interest*, där han diskuterar arkeologins roll som en internationell angelägenhet och hur den påverkas av socioekonomiska faktorer, intellektuell tradition och politik.

Något som samtliga (svenska liksom peruanska) verk betonar är att kulturarvet och den arkeologiska forskningen alltid är en social konstruktion. Kulturarv är ingenting som kan studeras eller omtalas objektivt, utan står ständigt i relation till sin samtid och den politiska andan. Författarna diskuterar huvudsakligen ur ett ”ovanifrånperspektiv” av den arkeologiska forskningen – hur forskare och statliga myndigheter ser på arkeologins roll i samhället och vilken roll den borde fylla. Grundberg (2004) och Engström (2005) diskuterar i viss utsträckning även ”allmänhetens” syn på arkeologisk forskning, då med syftet att jämföra de olika undersökningsgruppernas föreställningar om arkeologin. Det som skiljer mitt syfte från ovan nämnda publikationer är att mitt främsta mål är att diskutera arkeologin ur gemene mans perspektiv och försöka förstå det ur ett samhälleligt perspektiv. Liksom Lozny (2011) vill uppmärksamma olika regionala forskningstraditioner och samhällsförhållanden kopplade till dessa ur ett internationellt perspektiv, vill jag nu jämföra stadsbefolkningen från två helt skilda länder för att söka förstå vad olikheter och likheter kan vara orsakade av.

2. Material, metod och teori

”Forskning kan ses som en i grunden tolkande aktivitet, vilken i motsats till, eller åtminstone i högre grad än, annan verksamhet är medveten om detta. Att vara på det klara med att allt forskningsarbete inkluderar och drivs av en uttolkare – som dessutom inom samhällsvetenskapen ofta interagerar med och studerar andra uttolkare (de människor som studeras) – utgör här nyckeln till en kvalificerad methodsyn. Metod kan på så sätt inte frikopplas från teori, då antaganden och begrepp i någon mening bestämmer hur föremålet för studien skall tolkas och gestaltas.” (Alvesson & Sköldbberg 2008:22)

Liksom ekonomerna Mats Alvesson och Kaj Sköldbberg uttrycker det har jag valt att diskutera metod och teori i samma avsnitt eftersom de är ytterst svåra att separera. Även en presentation av materialet till min uppsats innefattas i detta kapitel, då det går hand i hand med mina metoder.

Detta är i strikt mening en uppsats i arkeologi, men då mitt ämnesval är ytterst samhällsrelaterat förs jag även in på en samhällsvetenskaplig metod och teori. Detta påverkar förutom metoderna även min teoretiska ansats som hör hemma i ett sociokulturellt perspektiv. Jag presenterar detta nedan, efter en introduktion av mina materialinsamlade metoder.

För att uppnå ett så representativt resultat som möjligt av undersökningen valde jag att använda mig av såväl kvalitativ som kvantitativ metod. Jag har utfört enkätundersökningar samt gjort djupintervjuer. Undersökningarna har genomförts i stadsmiljöer i Sverige och Peru. *Domänen* definierad av Alvesson och Skoldberg som ”*Den mängd empiriska företeelser som teorin maximalt kan gälla.*” (2008:53) vill i detta fall innebära att undersökningens domän i sin vidaste menings skulle kunna gälla peruaner och svenskar överlag, som är lekmän i fråga om arkeologi. Jag har dock valt att begränsa den maximala domänen till *stadsbefolkning* i Peru och Sverige. Ytterligare undersökningar behöver genomföras för att kunna uttala sig om huruvida befolkningen på landsbygden uppvisar samma tendenser som stadsbefolkningen. Observera att enkättagarna inte nödvändigtvis är bosatta i städer, utan skulle till exempel kunna vara pendlare eller besökare. Storstadsbefolkning kan i detta avseende alltså även innefatta personer som temporärt befinner sig i storstadsmiljön. Se vidare diskussion i kapitlet ”2.3 Representativitet och urval”.

2.1 Enkätundersökning

Enkätundersökningar användes för att få ett kvantitativt underlag för studien. En enkätundersökning om 40 deltagare genomfördes i Lima, Peru, i slutet av december månad 2011 och likaså i Stockholm, Sverige, i början av mars 2012. Jag använde mig av ett slumpmässigt urval av deltagare, samtliga enkäter besvarades ”på gatan”, se diskussion om representativitet och urval.

Enkäten utgjordes av sju frågor, samtliga med fyra svarsalternativ så att svaren på ett bra sätt skulle kunna kvantifieras och kompareras (se bilaga 3). Till den sista frågan fanns vid ett ja-svar en följdfråga som fick fyllas i fritt, denna diskuteras enskilt i analysen. Frågorna var av typen attityds- och åsiktsfrågor (Trost 2007:71ff) där svarsalternativen till exempel var ”Nej/lite/ganska/mycket” som direkt ställdes mot den enskildes egen referensram och attityd till ämnet som frågan behandlade. Undersökningen var *standardiserad* vilket här innebär att frågorna var utformade exakt likadant för samtliga deltagare och besvarades i samma ordning utan inbördes variation (se till exempel Trost 2007:59f).

2.2 Semistrukturerade intervjuer

En semistrukturerad intervju kan ses som en ”vägledad konversation”. Denna kvalitativa metod tillåter att man kan ta reda på vad de intervjuade personerna tänker, känner och tror i en betydligt större utsträckning än vad kvantitativa metoder gör (José Luis Álvarez, professor i antropologi vid Pontificia Universidad Católica del Perú, muntlig uppgift 2011-10-03). Mina intervjuer utgjordes av fem tematiska frågor. Frågorna användes som en slags guide då de var mycket breda. Detta tillät den intervjuade att själv spekulera och associera kring temat. Inga exakta svar förväntades, utan målet var snarare att diskutera valt ämne. Till varje fråga hade jag ett fåtal stödord som hjälpte mig att täcka ämnet för diskussionen. Följdfrågor kunde ställas av mig, intervjuaren, när det behövdes eller var av intresse. Alla svar registrerades, även de som svävade ut från grundfrågan.

Tre personer, vänner och bekanta, från respektive land deltog i intervjustudien. Samtliga intervjuer spelades in så att jag tilläts vara så närvarande som möjligt under samtalet. Detta gav mig även möjligheten att lyssna på intervjuerna flera gånger under bearbetningen av materialet. Jag skrev ner samtalen i sin fulla form och sammanfattade dem senare så att materialet blev mer överskådligt. De intervjuer som hölls på spanska skrevs ner på spanska för att sedan sammanfattas på svenska. Se fulla intervjuer och intervjuguide bifogade i bilaga 1 och 2.

2.3 Representativitet och urval

Som nämnts genomfördes enkätundersökningarna ”på gatan”. Denna metod använde jag för att minimera *bias* i representativiteten. Då Peru är ett mycket segregerat land, och Lima en mycket segregerad stad, ansåg jag att en undersökning genomförd till exempel på internet genast skulle bidra till en eliminering av möjliga deltagare från stora delar av befolkningen. Långt ifrån alla Limabor har tillgång till eller nyttjar internet (UN 2012a). Likaså skulle undersökningsgruppen begränsas till de som är läs- och skrivkunniga. På gatan kunde enkäten läsas upp för den tillfrågade vilket förhindrade att en eventuell eliminering av analfabeter skulle ske.

Jag ville inte avgränsa mig till en speciell målgrupp genom att till exempel genomföra undersökningen på universitetet. Där kan man förväntas finna personer från bättre bemedlade familjer då universitetsstudier i Peru är dyrt och relativt få förunnat.

För att få ett så representativt genomsnitt av Limas befolkning som möjligt gick jag alltså runt och frågade folk som rörde sig i staden. Jag tog hänsyn till segregationen genom att fråga personer i fyra olika stadsdelar; ett överklassområde, två medelklassområden samt en så kallad *pueblo joven* – ”ung by”, som de nyast integrerade förorterna eller utbyggnaderna av staden kallas. Dessa områden har till stor del befolkats av människor med svårare ekonomiska omständigheter, ofta personer från landsbygden som flyttat till Lima i och med den kraftiga urbaniseringen av Peru (Godos Cornejo, peruansk genusvetare, muntlig uppgift 2011-12-20). Områdena jag besökte heter *San Isidro*, *Magdalena del Mar*, *San Miguel* samt *Callao*. Tio enkäter fylldes i på varje plats.

I Stockholm tillämpade jag samma metod, men med en något mindre hänsyn till segregation då den inte är lika omfattande som i Lima. Enkäterna ifylldes på tre platser, 20 stycken på *Centralstationen*, elva utanför *Slussens tunnelbanestation* och nio i området runt *Telefonplan och Konstfack*. På centralstationen kan man anta att deltagarna var från såväl Stockholm samt andra delar av Sverige då det är en betydande järnvägsknut får nationell samt regional trafik. Vid slussen var troligen majoriteten av deltagarna personer som använder sig av Stockholms Lokaltrafik. I området runt Telefonplan och Konstfack svarade bland annat studenter. Dessa platser har allt som oftast en heterogen skara av människor då de dagligen besöks av så otroligt mycket folk.

Vid alla enkätundersökningar förekommer så kallade *bortfall*. Ett *externt bortfall* består i att alla tillfrågade personer väljer att inte fylla i enkäterna (Körner & Wahlgren 2002:21f). Under min enkätstudie fann jag att de flesta tillfrågade personer var villiga att fylla i en enkät. De som valde att inte göra det uppgav nästan uteslutande att tidsbrist var motiveringen för att inte göra det.

Man kan dock inte utesluta att vissa som valde att inte delta möjligen har ett mindre intresse för arkeologi än de personer som svarade. Ett *internt bortfall* innebär att de som deltog i studien inte besvarade alla frågor i enkäten (Körner & Wahlgren 2002:21f). Från Stockholm saknas ett svar på tre olika frågor. Från Lima finns inget internt bortfall. För att ändå kunna jämföra de tre frågor med 39 svarande från Stockholm med de fullständigt besvarade från Lima har jag valt att redovisa enkätsvaren i procentsats på samtliga frågor. Detta innebär alltså att på tre frågor (nummer ett, fyra och sju) får varje Stockholmsdeltagare marginellt representera strax över en person.

Till såväl enkät- och intervjuundersökningarna använde jag mig av ett visst mått av *strategiskt urval* vilket innebär att man tar hänsyn till vissa variabler hos de personer som deltar i studien (Trost 2007:33). Till enkäterna hade jag bara tre variabler, *kön*, *ålder* och *yrke*. Detta tog jag hänsyn till då en kvantitativ studie av detta slag bör gå i linje med populationssammansättningen (Trost 2007:29f). Då jag inte ville styra mina val av deltagare alltför hårt såg jag enbart till att ha ungefär lika många deltagare av de båda biologiska könen ur spridda åldersgrupper och ur olika yrkesgrupper. Det är inget personligt ställningstagande att kön, ålder och yrke behöver påverka personers åsikter, utan har enbart valts som variabler för att kunna ha viss uppsikt över att de svarande består av en bred grupp av deltagare.

De deltagande peruanerna bestod av 25 kvinnliga och 15 manliga individer i åldrarna sexton till sjuttiofyra år. Av svenskarna deltog 26 kvinnor och 14 män mellan sexton och sextionio år gamla.

Beträffande intervjuerna valde jag avsiktligt att inte välja deltagare som är aktiva inom den arkeologiska forskningen då detta skulle förändra förutsättningarna för studien. Utöver detta kriterium tog jag i mitt urval hänsyn till att få en viss spridning i ålder, kön och sysselsättning. Jag undvek även att intervjua personer inom samma familj eller från samma stadsdel i Lima och stadsdel/stad i Sverige.

2.4 Källkritik och avgränsning

Jag har försökt att göra undersökningarna så representativa för stadsbefolkning i Sverige och Peru som möjligt, men då studien är relativt liten kan givetvis detta inte garanteras. Kanske var just de individer som svarade på enkäterna en relativt homogen grupp i något avseende som då inte representerar befolkningssammansättningen. Vidare kan inte en så liten undersökning appliceras på "allmänheten" för en hel nation, men detta är heller inte syftet med studien då det faller utanför ramarna för denna magisteruppsats. Snarare är detta ett försök att uppnå en första komparation mellan regionala åsikter och uppfattningar om arkeologi och kulturarv i Peru respektive Sverige.

Ett källkritiskt problem i fråga om intervjuerna är bland annat sådana som man stöter på då man överför en diskussion till en text. Detta är givetvis en nödvändig bearbetning men leder alltid till en avkontextualisering av det ursprungliga sammanhanget där varje intervju ägde rum. Jag har själv bearbetat intervjuerna utan hjälp från utomstående personer. Då jag var närvarande vid varje intervju kunde jag åkalla situationerna från minnet och därmed försöka förmedla dem så riktigt som möjligt. Jag har genom hela processen – från skrivandet av intervjuguiden till sammanfattning av intervjuerna i text gjort mitt yttersta för att vara så objektiv som möjligt. Alla typer av ledande frågor i såväl intervjuer som enkäter har undvikits.

De intervjuer som genomfördes på spanska har genomgått ytterligare en transformation – översättningen till svenska. Denna har jag själv gjort då jag försäkrade mig om att jag förstod vad de intervjuade personerna uttryckte under intervjun. Dock är det oundvikligt att det inte blir en viss språklig förändring vilket en översättning från ett språk till ett annat alltid medför.

Vid enkätundersökningar där svaren som efterfrågas inte är rena faktum finns alltid en subjektivitet från besvararens sida som inte kan elimineras. Svaret på frågan "*Tycker du själv att du har en tillfredsställande kännedom om ditt lands förhistoria och historia?*" är till viss del styrt av den tillfrågade personens egna referenser vilka kan vara såväl individuella som kulturellt betingade.

Dock anser jag att frågor av denna typ inte kan uteslutas i min undersökning då jag behöver frågor som kan kvantifieras (jag kan då till exempel inte fråga ”*beskriv vad du känner till om ditt lands förhistoria och historia*” vilket kanske skulle vara mer uttömmande men detta skulle vara omöjligt för en kvantitativ undersökning). Det är av just sådana anledningar som jag även har använt mig av den kvalitativa intervjuemetoden.

Ett annat källkritiskt problem som uppstår vid enkätundersökningar är att de svarande kan ha olika förutsättningar då de besvarar frågorna. Till exempel kanske vissa är stressade eller ointresserade och då inte tänker igenom sina svar lika noggrant som en person med gott om tid och intresse skulle göra.

2.5 En förståelsegrundad undersökning med reflexiv ansats

Framförallt intervjuerna fungerar som förståelseunderlag till denna studie. Att studien syftar till att vara förståelsegrundande innebär att jag vill öka förståelsen av ämnet, arkeologins roll i de studerade domänerna, utöver de föreställningar och uppfattningar som jag och andra har om ämnet sedan tidigare. Syftet med studien är i en förlängning att söka nya infallsvinklar och djupare insikt om förhållandet till arkeologi i de två domänerna genom komparation. Detta är en tolkande metod med vilken man tillåts reflektera och teoretisera i syftet att bredda underlaget till diskuterat fenomen. Arbets sättet förkastar med andra ord ren objektivitet och strävan efter att bevisa eller motbevisa någonting (se till exempel Thomsson 2010:30f). Den reflexiva ansatsen innebär att allt som ingår i den vetenskapliga studien är beroende av sitt sammanhang, även den person som bedriver forskningen. Nya reflektioner och teorier kan ständigt tillföras fenomenet (Thomsson 2010:37ff).

En amerikansk filosof vid namn Charles S Peirce introducerade begreppet *abduktion* vid 1900-talets slut. Liksom *deduktion* och *induktion* används abduktion som en länk mellan empiri och teori för att förklara övergripande strukturer utifrån enskilda företeelser.

Istället för att, som vid deduktion, ämna bevisa ett fenomen med sina slutledningar syftar abduktion till att ge en av flera möjliga slutsatser om fenomenet i fråga. Detta låter sig göras genom att sätta i samband olika idéer och kunskaper med varandra. Ett abduktivt arbetssätt rekontextualiserar det empiriska materialet i andra sammanhang (Danemark et al. 1997:143–150). I den aktuella studien kommer detta arbetssätt innebära att jag dels rekontextualiserar enkäterna och intervjuerna till varandra – enkäterna används för att ge ett större sammanhang till de djupare förklaringar som intervjuerna bidrar med. Vidare kommer tendenserna i undersökningen att rekontextualieras till samhällsliga parametrar för att kunna diskutera och komparera större domäner än enbart undersökningsdeltagarna. För att komma åt och kunna diskutera de samhällsliga kontexterna låter jag mig inspireras av Pierre Bourdieus teoribildning.

2.6 Inspiration av Bourdieu

I min teoretiska ansats har jag låtit mig inspireras av fransmannen Pierre Bourdieus (1930 – 2002) kultursociologi – närmare bestämt huvudsakligen så som förmedlad av Donald Broady, professor på institutionen för utbildning, kultur och medier vid Uppsala universitet (1988, 1998). Bourdieus teoribildning används främst då man genomför inomsamhälleliga undersökningar inom sociologi och antropologi. Då min arkeologiska studie bör diskuteras ur ett samhällsperspektiv, för att kunna komparera synen på och förhållandet till arkeologi i städer i Peru och Sverige, hamnar således den teoretiska ansatsen inom nämnda kultursociologiska fält.

Bourdieu's ansats är relativ omfattande, och jag kommer därför främst presentera hans begrepp *symboliskt kapital*, underavdelningen *kulturellt kapital* samt *ekonomiskt kapital*. Dessa begrepp appliceras på denna undersökning, såsom tolkade av mig för att fungera i linje uppsatsens syfte och metod.

”Kapital är enkelt sagt symboliska och materiella tillgångar. Bourdieu skiljer mellan olika arter av kapital: kulturellt kapital (kultiverat språkbruk och förtrogenhet med den s.k. finkulturen, förmågor som i Frankrike förvärfvas främst i elitskolor), socialt kapital (släktskapsband, vänskapsband, kåranda) och ekonomiskt kapital (materiella tillgångar samt kännedom om ekonomins spelregler), jämte mer speciella kapitalarter såsom utbildningskapital (betyg, examina), vetenskapligt kapital (anseende i den lärda världen).

Ett annat av Bourdieus nyckelbegrepp är habitus (böjning: sing. en habitus, plur. flera habitus), dvs. system av dispositioner som tillåter människor att handla, tänka och orientera sig i den sociala världen. En människas habitus grundlägges genom de vanor hon införlivar i familjen och skolan och fungerar sedan som ett seglivat och ofta omedvetet handlingsmönster. Habitus kan betraktas som förkroppsligat kapital.” (Broady 1998:3)

Jag kommer inte att gå djupare in på skillnaden mellan symboliskt kapital och underavdelningen kulturellt kapital utan nöjer mig med att diskutera kapital som en enhet. I denna studie tillför inte uppdelningen något, då jag ämnar jämföra två samhällen istället för att djupare studera de inomsamhälleliga tendenserna.

Kapital är något som erkänns av ett samhälle eller en grupp människor (Broady 1998:6). Det vill säga att till exempel en universitetsexamen endast är ett kapital så länge samhället erkänner att det är något av värde, eller att pengar endast är giltigt så länge samhället accepterar och värderar det som ett betalmedel. *”...kapitalet grundas på människors troföreställningar”* (Broady 1988:5). *Habitus* är förkroppsligandet av det symboliska kapitalet i människors tankar, kollektiva minnen och erfarenheter (Broady 1988:6).

Auktoriteter, såsom exempelvis läkare, statsledare och professorer besitter ett symboliskt kapital därför att dessa aktörer har legitimitet i samhället genom människors världsuppfattning (Bourdieu 1995:103). De symboliska tillgångarna kan även finnas objektifierade i institutioner såsom till exempel skolor, universitet eller medier, alla vilka påverkar människors livsåskådning (Broady 1988:5). Bourdieu (1995:103) menar att det i det moderna samhället är staten som agerar det sociala kapitalets bank – en källa genom vilken alla auktoriteter erkänns och befästs. Staten konstruerar till stor del ”de officiella kategorier” som såväl konstruerar befolkningen och deras tänkande.

Bourdieu (1995:122ff) ger exemplet familjen, som genom statliga bestämmelser också påverkar människors sätt att se på familjen. En statlig bestämmelse kan t.ex. vara barnbidrag vilket bekräftar en familj som en social enhet, en reell och viktig samhällskonstruktion.

”Det sker alltså en övergång från ett diffust symboliskt kapital, grundat endast på ett kollektivt erkännande, till ett objektiverat symboliskt kapital, kodifierat, fördelat och garanterat av staten, kort sagt ett byråkratiskt kapital.” (Bourdieu 1995:102)

För att kunna konkretisera diskurser inom kapitalet i komparationen mellan Peru och Sverige har jag valt att fokusera på det *byråkratiska kapitalet*, staten, som redskap i min undersökning. Deltagarna som intervjuats eller som har fyllt i enkäter är i detta sammanhang *habitus*, ett förkroppsligat kapital. Deras förhållande till arkeologi kommer att diskuteras mot kapitalet då jag söker förstå varför jag kan se skillnader eller likheter mellan människor uppfattningar i Sverige och Peru – två länder geografiskt och kulturellt distanserade. För att kunna genomföra studien har jag valt ett antal parametrar som påverkar domänens symboliska (och/eller ekonomiska) kapital, se nedan.

2.7 Parametrar

Följande parametrar är utvalda som indikatorer på domänernas (stadsbefolkning Sverige & stadsbefolkning Peru) kapital: Ekonomi, utbildning, kulturminneslag, kolonisering och arkeologisk vetenskapshistoria. Samtliga statistikuppgifter är hämtade från FN:s hemsida (2012a, 2012b), Central Intelligence Agency’s ”The world factbook” (2012) och EU:s statistikkontor ”Eurostat” (2012).

I tabellerna redovisas de statistiska data som jag har inhämtat. Se denna exempeltabell för förklaringsmodell:

	Land
Påstående (år – resultatet anges i antal år)	13 (2006 – året då undersökningen genomfördes)
Påstående (% - resultatet anges i procent)	95 F (females), 94 M (males)
Påstående (NER – se definition nedan) (%)	78 (totalt, både män och kvinnor)

NER – Net enrolment ratio: Används för att visa *aktuella förhållanden* i en målgrupp, till exempel en lågstadietklass. Exempel: Om en mätning vill visa hur stor procent av barnen i mellanstadieålder i Peru som år 2006 går i mellanstadiet så mäter man med NER hur många procent av barnen som *för tillfället* går i mellanstadiet (UN:2012a).

I de fall då statistik endast finns tillgänglig uppdelade på kön (F/M) så uppges dessa. I de fall då ett totalt resultat av män och kvinnor finns att tillgå använder jag mig av det totala resultatet. Jag har i första hand valt statistiska undersökningar som finns tillgängliga för Peru och Sverige från samma år. Dock finns inte detta alltid att tillgå, så vissa jämförelser görs med ett visst avstånd i tid.

Introducerande information, Peru och Sverige

För att ge läsaren en första inblick i de två länderna presenteras några övergripande fakta i tabell 1. Peru är ett stort land som utvecklas i snabb takt (UN 2012a).

Tabell 1. *Data enbart från Lima innerstad där arbetslösheten är utbredd (CIA:2012). Källor UN (2012a), och CIA (2012).

	Peru	Sverige
Statsskick	republik	monarki
Population (antal miljoner invånare)	29,4 (2011)	9,44 (2011)
Urbaniseringsgrad (%)	77 (2010)	85 (2010)
Arbetslöshetsnivå (%)	7,7* (2011)	7,6 (2011)
Internetanvändare (%)	34,3 (2010)	90 (2010)

2.7.1 Ekonomi

Den peruanska ekonomin måste förstås mot bakgrund av den betydande ekonomiska tillväxt som har präglat landet de senaste tio åren. Sedan 2002 har ekonomin i genomsnitt årligen vuxit med 6,4%. År 2010 var tillväxten hela 9%. Sedan 2002 har den nationella fattigdomen sjunkit med 23%. Dessvärre så är segregeringen mellan människor i olika geografiska regioner omfattande (se tabell 2) – endast kustregionerna har väl utbyggd infrastruktur vilket krävs för förbättrade ekonomiska förutsättningar (CIA:2012).

Tabell 2. *Risk för att hamna under fattigdomsgräns - inkomst under 60% av medianlönen efter sociala avgifter (eurostat:2012). Övriga data hämtade från CIA (2012) och UN (2012b).

	Peru	Sverige
BNP per capita (USD)	10,000 (2011)	40,000 (2011)
Befolkning under nationell fattigdomsgräns, totalt (%)	34,8 (2009)	12,9 (2010)*
Befolkning under nationell fattigdomsgräns, städer (%)	21,1 (2009)	-
Befolkning under nationell fattigdomsgräns, landsbygd (%)	60,3 (2009)	-

BNP (bruttonationalprodukt) per capita är en nations bruttonationalprodukt delat på antalet invånare, ett mått på ett lands produktion med hänsyn till befolkningsmängd (ekonomifakta:2012).

Den nationella fattigdomsgränsen definieras i varje enskilt land. *The World Factbook* (CIA:2012) betonar att de rikare länderna (dit Sverige räknas) i regel har högre standard för vad som betraktas vara under den nationella fattigdomsgränsen. De rikare länderna saknar fullgod statistik över fattigdom, varför den svenska redovisningen över fattigdom är sparsam jämfört med Perus.

Liksom framgår av tabell 2 så är segregeringen i Peru fortfarande mycket utbredd trots stor ekonomisk tillväxt. År 2001 var befolkningen under den nationella fattigdomsgränsen hela 54,8 %. Fattigdomen i städerna låg på 50%, och på landsbygden 77,1% (UN:2012b).

2.7.2 Utbildning

Skolnivåerna är i tabell 3 angivna på engelska då skolåldern skiljer sig något från det svenska systemet. *Primary school* motsvarar åldrarna 6 – 10 år, *secondary school* 11 – 13 år och *tertiary school* 14 – 17 år.

Tabell 3. (UN:2012a, CIA:2012).

	Peru	Sverige
Förväntad skolgång (år)	13 (2006)	16 (2009)
Primary school education (NER) (%)	95 F, 94 M (2009)	99 F, 100 M (2009)
Secondary school education (NER) (%)	78	96
Tertiary school education (NER) (%)	36 F, 34 M	87 F, 55 M
Läs- och skrivkunnighet (över 15 år) (%)	92,9 (2009)	99 (2003)

Läs- och skrivkunnigheten i Peru var enligt *The World Factbook* (CIA:2012) 92,9% år 2009, liksom framgår av tabell 3. Detta kan jämföras med den undersökning som genomfördes av FN (UN:2012a) 2000-2004 då analfabetismen var 8,7 % för män och 19,7% för kvinnor. Den senaste undersökningen som genomfördes i Sverige är, liksom framgår av tabellen, från år 2003.

2.7.3 Kulturminneslag

Portalparagraferna av Perus och Sveriges kulturminneslagar presenteras nedan. Dessa kommer att användas som utgångspunkt för diskussion, då det inte finns utrymme för att analysera och diskutera hela lagstiftningarna. Jag anser att portalparagraferna fångar essensen av synen på kulturminnen.

Sverige

Lag 1998:950 om kulturminnen m.m. Senast ändrad i svensk författningssamling 2011:1068, kulturdepartementet (Riksdagen 2011):

”1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda vår kulturmiljö.

Ansvar för detta delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter skall visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete skall se till att skador på kulturmiljön såvitt möjligt undviks eller begränsas.” (Regeringen 2011).

Peru

Lag 28296 Ley General Del Patrimonio Cultural de la Nación (”allmänna lagen om det nationella kulturarvet”, författarens översättning). Skriven den 21 juli 2004, senast ändrad 2008 (Gobierno del Perú 2008).

“Artículo I.- Objeto de la Ley

La presente Ley establece políticas nacionales de defensa, protección, promoción, propiedad y régimen legal y el destino de los bienes que constituyen el Patrimonio Cultural de la Nación.” (Gobierno del Perú 2008).

”Första artikeln. – Lagens syfte

Denna lag fastställer nationella regelverk gällande försvar, beskydd, marknadsföring, ägande, rättslig status och öde för de fenomen [eg. ”varor/gods” men här avses materiellt och immateriellt kulturarv] som utgör det nationella kulturarvet.” (Författarens översättning)

Peru har haft tre olika kulturminneslagar under de senaste 20 åren. Higuera (2008:1077) hävdar att samtliga lagar betonar att alla prekoloniala lämningar är statens ägdom. 2010 ersattes även det tidigare Instituto Nacional de Cultura av det nya kulturdepartementet Ministerio de Cultura (Ministerio de Cultura 2012).

Den kanske största kontrasten mellan den svenska och peruanska lagstiftningens portalparagrafer är hur ägandet av, och ansvaret för, kulturarvet framställs. Den svenska paragrafen betonar att kulturmiljön, liksom ansvaret för dess bevaring, är ”allas”. Den peruanska paragrafen betonar snarare det statliga berättigandet till, och bestämmandet över, kulturarvet. Det är även intressant att marknadsföring tas upp som en av nyckelfaktorerna i den peruanska lagen om kulturarvet – men kanske föga förvånande då en mycket stor del av Perus turister lockas av kulturella lämningar såsom till exempel Machu Picchu.

2.7.4 Kolonisering och kort politisk översikt

Peru koloniserades år 1533 av spanjorer. Miljontals urinvånare miste livet och samhällen förstördes. Självständighet förklarades 1821 och de sista spanska styrkorna besegrades år 1824. Militärt styre har till stor del präglat Perus moderna historia. 1980 blev Peru en demokratisk stat. Mellan 1980 och 1994 präglades dock landet av utbredda våldsamheter och instabilitet då vänstergerillan *Sendero Luminoso* fick fäste i landet på grund av stora ekonomiska och sociala problem. Våldsutövarna var gerillan, de statliga samt de drabbade samhällenas våldsliga motattacker. Efter år 1994 har landet börjat återuppbyggas och en stor tillväxt har framförallt skett sedan 2002. 1993 skrevs den gällande grundlagen. De senaste presidenterna, liksom den nuvarande (Ollanta Humala) driver en marknadsorienterad ekonomisk politik (CIA 2012, Landguiden 2011).

Sverige har en helt annan historia. Mellan 1397 och 1523 var Sverige en del av Kalmarunionen som leddes av den danska drottningen. Efter osämja och uppror inom unionen på 1400-talet störtades den danske kungen Kristian II och Sverige förklarades som självständig stat av den nyblivne kungen Gustav Vasa. Dock inkorporerades den sydsvenska regionen i nationen först på 1600-talet då de skiljdes från Danmark och Norge. Under 1600-talets första hälft lades även grunden till den svenska riksdagen, utbildningsväsendet, rättsväsendet och militärorganisationen. Sedan 1809, då Sverige förlorade Finland, har Sverige inte varit i krig (Landguiden 2012). År 1921 infördes den allmänna rösträtten i Sverige, något som tidigare enbart varit förbehållet den manliga eliten (Regeringen 2005).

2.7.5 Arkeologisk vetenskapshistoria

Detta kapitel ämnar ge en kortare inblick i den arkeologiska forskningen i de båda länderna. En mer genomgående skildring läggs på den peruanska arkeologin, då jag ponerar att de allra flesta läsarna av denna uppsats har en viss grundkunskap om svensk arkeologi. Informationen om Perus arkeologiska forskningshistoria är hämtad från antropologerna Izumi Shimadas och Rafael Vega-Centenos artikel "Peruvian Archaeology: Its Growth, Characteristics, Practice and Challenge" i boken *Comparative Archaeologies – A Sociological View of the Science of the Past* (Lozny red. 2011)

Peru

Inkariket koloniserades under 1500-talets första hälft av spanjorerna. Konkvistadorerna nedtecknade sina observationer av inkariket vilket har medfört att en mängd information om kulturens seder, trosföreställningar, samhällsuppbyggnad etc. finns bevarad. Detta är en resurs som har brukats mycket i arkeologisk och historisk forskning. Den negativa sidan av myntet är att det gravt försenat arkeologiska studier av inkakulturen. Tidigare ansåg man sig veta allt väsentligt om Inka, något som senare blev kritiserat när arkeologer kritiskt granskade texterna. De etnografiska texterna har dock haft, och har än i dag, mycket stort inflytande på den arkeologiska inkarelaterade forskningen. Teorier som berör kosmologi och dylikt appliceras ofta på arkeologiska platser med utgång i etnografiska skrifter.

De tidigaste "arkeologiska" undersökningarna i Peru har idag kommit att klassas som rena gravplundringar. Men under mitten av 1800-talet började man med systematiskt bedrivna utgrävningar. Dessa genomfördes och översågs av arkeologer från västvärlden, med undantag för peruanen Mariano Eduardo de Rivero – den förste direktören för Limas Nationalmuseum.

Man fann i denna veva de första spåren av kulturer som föregick Inkariket. De publikationer som skrevs om peruansk arkeologi publicerades nästan uteslutande i västvärlden, på forskarnas modersmål. Rivero gav med en västerländsk kollega 1851 ut den första publikationen som riktade sig till peruansk publik.

Under skiftet till 1900-tal började man typologisera artefakter, dels genom etnografiska data och dels genom arkeologiska fynd. Samtidigt initierades en statlig auktoritet över kulturarvet. Arkeologi bedriven av peruaner växte under seklets första hälft och utmanade det utländska monopolet.

De arkeologiska ramverken var i stor utsträckning heterogena för varje lokal, mycket lite inomvetenskapligt kunskapsutbyte skedde. Fokus låg, och ligger än idag, allt som oftast på gravgåvors ikonografi och design. Den fantastiska bevaringsgraden hos gravfynden ledde till omfattande utgrävning av gravar, framförallt de rikare. Få rapporter publicerades under 1900-talets första hälft.

Ett utgrävningsprojekt som genomfördes i Virú Valley 1946 medförde en drastisk metodologisk och teoretisk förändring i den arkeologiska forskningen – det var första gången som man studerade en hel period av mänsklig aktivitet i en och samma region. Man hade ett neoevolutionärt, funktionalistiskt teoretiskt perspektiv.

Under 1900-talets andra hälft började man intressera sig för bosättningsmönster, nästan uteslutande ur ett geografiskt perspektiv. Detta karakteriserar peruansk arkeologi än idag, och fokus ligger ännu starkt på enskilda regioner (ex. Anderna, kusten eller Amazonas). Forskningstraditionerna och diskussionerna är ofta begränsade till forskarnas egna undersökningsregioner. Arkeologin var relativt icketeoretisk, förutom kulturekologi och marxism. En dos av postmodernism introducerades av utländska forskare på 70-talet. De senaste årtiondena har fortsatt präglats av kulturhistoriska, processuella och marxistiska perspektiv.

Under 1980-talet upphörde den arkeologiska forskningen nästan helt på grund av de omfattande, mycket våldsamma attacker som bedrevs av den vänsterextremistiska gruppen *Sendero Luminoso* samt motattacker av staten och de drabbade samhällena. Den arkeologiska forskning som fortgick bedrevs i de södra Anderna där läget var som lugnast. När det politiska läget hade stabiliserats 1994 ökade återigen utgrävningarna längs Perus kust, såväl inhemska som utländska projekt.

Efter det politiska våldet förändrades utövandet av arkeologi markant. Kulturarvet började prioriteras på ett annat sätt i samhället, och i och med den stora byggnadsexpansionen som följde införde staten krav på arkeologiska förundersökningar. Exploateringsutgrävningar står nu för omkring 80% av de utgrävningar som bedrivs i landet. Många unga arkeologer väljer att specialisera sig på just detta, då det erbjuder stabilare och lönsammare arbete än forskningsutgrävningar. Kvaliteten på exploateringsgrävningarna har varierat stort, inte minst för att universiteten har haft olika krav på hur mycket och vad en färdigutbildad arkeolog måste ha studerat. För att åtgärda detta bildades en yrkesassociation 2008 som instiftade ett mer standardiserat nationellt regelverk. Detta kom dock inte helt utan komplikationer – utländska forskare fick inte längre sina betyg godkända då de hade ett annat utbildningssystem än det i Peru. Det var även problem med betyg från vissa peruanska universitet. Inom samfundet fanns starka slitningar, och det kom slutligen att inkorporeras i det nya kulturministeriet år 2010.

Nämnda slitningar inom den arkeologiska forskningsvärlden ökade spänningarna mellan inhemska och utländska forskare. De utländska forskarna blev starkt kritiserade för att de inte gjort tillräckligt för att redovisa sina resultat i Peru utan bara i hemlandet eller västvärlden. Som en följd av detta är en rad stora projekt betydligt mer kända i utlandet än i Peru. Många utländska forskare har besvarat konflikten med en mer öppen debatt och ett engagemang för ett större kunskapsutbyte inom Peru samt en förbättrad relation till de peruanska kollegorna. Idag är ungefär hälften av utgrävningsprojekten drivna av peruaner. Utländska forskare (idag främst nordamerikaner) har dock större budget för sina projekt så dessa är fortfarande mer omfattande och tekniskt avancerade än de peruanska.

Till skillnad från de flesta andra länder så gick inte instiftandet av exploateringsutgrävningar i Peru hand i hand med utökad kulturmiljövård. En rad av lagar i denna anda har funnits i Peru, men det är tveksamt hur väl de tillämpas. Antalet utgrävningsprojekt ökar fortfarande. En bättre och mer långsiktig policy är nödvändig.

Arkeologiska projekt som staten väljer att stödja är de mest ”imponerande” lokalerna och museerna. Fokus ligger på ökad turism och stimulans av lokalsamhället. Det finns planer på privatisering av utgrävningsprojekt, något som Izumi Shimada och Rafael Vega-Centeno menar är mycket oroväckande.

Man planerar även att överlåta makten att besluta om vilka platser som klassas som nationellt viktiga kulturarv från kulturministeriet till den peruanska kongressen. En stor oro uttrycks över att detta kommer att vara fördelaktigt för turism och kommers, medan forskningen underprioriteras.

Många forskningsutgrävningar sponsras av privata finansiärer. Ett flertal av dessa är liksom staten intresserade av omfattande turism. Arkeologiska monument restaureras för att kunna användas i kommersiella syften. Denna utveckling har lett till tävling om turister och publicitet mellan olika arkeologiska projekt, vilket ofta leder till överdrift av den egna lokalens unikheter och betydelse. Denna utveckling påverkar givetvis empirin på ett negativt sätt.

Shimada och Vega-Centeno (2011:598f) betonar vikten av bättre publicering av utgrävningsrapporter, framförallt inom exploateringsarkeologin. De förespråkar även ett bredare interdisciplinärt kunskapsutbyte för att lyfta blicken från det regionala, inte enbart inom landet utan även i ett internationellt perspektiv. Detta är lyckligtvis något som har ökat de senaste åren. Angående forskningstraditionerna påpekar författarna att fokus måste lyftas från gravgåvorna; gravarna behöver kontextualiseras till de större dåtida samhällena.

Sverige

Det auktoritära intresset för antikviteter finns dokumenterat så långt tillbaka som till 1600-talets Sverige. En lag skrevs och skickades ut till befolkningen – i lagen hävdades att ett flertal forntida och historiska monument och föremål tillhörde kronan. Den lagen lade grunden för vad som skulle komma att bli en välstrukturerad byråkratisk kulturarvsinstitution som finns kvar än idag. Fram till 1800-talets början var det enbart historiker och antikvarier som arbetade med Sveriges historia, starkt förankrat i kristendomens trosföreställningar (Hegardt & Källén 2011).

Ett fåtal inflytelserika forskare introducerade en akademiskt orienterad arkeologi under 1800-talets början. Under seklet kom teorin om treperiodssystemet (sten- brons- och järnålder) att etableras, något som än idag är en dominerande teori. Treperiodssystemet har sitt ursprung i typologisering av arkeologiska artefakter samt etnografiska studier av mer ”primitiva” samhällen (Hegardt & Källén 2011).

I slutet av 1800-talet genomgick det svenska samhället radikala förändringar – Sverige transformerades till ett industriland och så småningom till ett modernt demokratiskt samhälle. Med detta följde strukturella förändringar i kulturarvsförvaltning, praktisering och utbildning av arkeologi. Högre utbildning blev i mycket större utsträckning tillgänglig även för medel- och underklassen. Intresset för arkeologi var stort inom politiken - en stark nationell identitet eftertraktades, och för det ändamålet blev arkeologin ett viktigt verktyg. Idén om social evolution av kulturer och samhällen var stark. Efter att Norge och Sverige separerade 1905 förstärktes ytterligare det nationalistiska perspektivet (Hegardt & Källén 2011).

Runt sekelskiftet 1900 infördes den första professuren i arkeologi vid Uppsala Universitet. Under denna tid fanns tre stora stöttepelare för svensk arkeologi: Stockholm Nationalmuseum, Riksantikvarieämbetet samt de arkeologiska institutionerna vid universiteten. Än idag är dessa tre stora aktörer med avgrensningar auktoriteter inom den arkeologiska forskningen. Det svenska kulturminnessystemet är demokratiskt och byråkratiskt. Kulturminneslagen är den äldsta, och anses vara en av de starkaste, i världen (Hegardt & Källén 2011).

Decennierna 1950 och 1960 är milstolpar i svensk arkeologi – de metodologiska och teoretiska perspektiven vidgades omfattande. Antalet arkeologiska utgrävningar växte snabbt. På det tekniska planet infördes metoder såsom kol14 och pollenanalys. Tvärvetenskapliga perspektiv etablerades och den arkeologiska teoribildningen influerades starkt av socialantropologi, filosofi och sociologi. Kunskapsutbytet ökade drastiskt både inom Sverige och internationellt (Baudou 2004:374ff).

Hegardt & Källén (2011) beskriver hur arkeologi länge har använts som något existensberättigande, något som stärker bilden av ”oss” (svenskar) och ”dem” (ickesvenskar). Detta kan leda, och har lett, till rasistiska tendenser. Dock har syften att stärka det nationella kritiserats starkt de senaste decennierna utifrån ett postkolonialt perspektiv. De allra flesta i den arkeologiska branschen är idag medvetna om problematiken. I dagens Sverige sträcker sig förmedlingen av arkeologi långt utanför den akademiska världen, via skolor, TV/-spel, filmer, reklam etc. (Hegardt & Källén 2011).

Komparerande sammanfattning

Den arkeologiska forskningen är relativt nyetablerad i Peru – trots att utgrävningar har bedrivits sedan tidigt 1800-tal blev marknaden inte öppen för peruanska forskare förrän runt 1900. Detta är en direkt effekt av den postkoloniala andan. Det jag menar är således att trots att utgrävningar började genomföras i Sverige och Peru vid samma tid, så har peruanska forskare och allmänhet inte fått ta del av arkeologin alls lika länge som svenskarna. Även när peruanska forskare i allt större utsträckning inkorporerades i den arkeologiska forskningsvärlden, under 1900-talets första hälft, var rapporteringen mycket sparsam. Den peruanska allmänheten fick inte ta del av resultaten. Internt våld under 1980- och början av 90-talet medförde en stark nedgång i forskningen. I Sverige har politiken varit betydligt stabilare under en mycket lång tid.

De extremt goda bevaringsförhållandena tillsammans de stora monument och konstruktioner som Peru bjuder på har gjort fornlämningar till en enormt uppskattad turistattraktion. Detta har lett till att fornlämningar får ett helt annat värde för staten och privata investerare i kommersiella syften. I Sverige har vi inte alls samma utbud av välbevarade och spektakulära lämningar. Detta är negativt i det avseende att kulturarvet inte uppmärksammas på samma sätt som i Peru, men det utsätts heller inte för samma risker.

En annan följd av Perus goda bevaringsmöjligheter är att forskarna nästan uteslutande har fokuserat på ornamentik på ”finkeramik” och andra rika gravgåvor. I Sverige är den arkeologiska forskningen inte lika selektiv då man oftast inte kan ”välja” vad man gräver ut. Forskningen är mer mångfacetterad.

Den peruanska arkeologiska forskningen är extremt präglad av processualistiska, evolutionistiska och marxistiska teoribildningar. Den svenska forskningen präglas av fler olika infallsvinklar, inte minst idag av alla de nya perspektiv och inriktningar som kom med postprocessualismen.

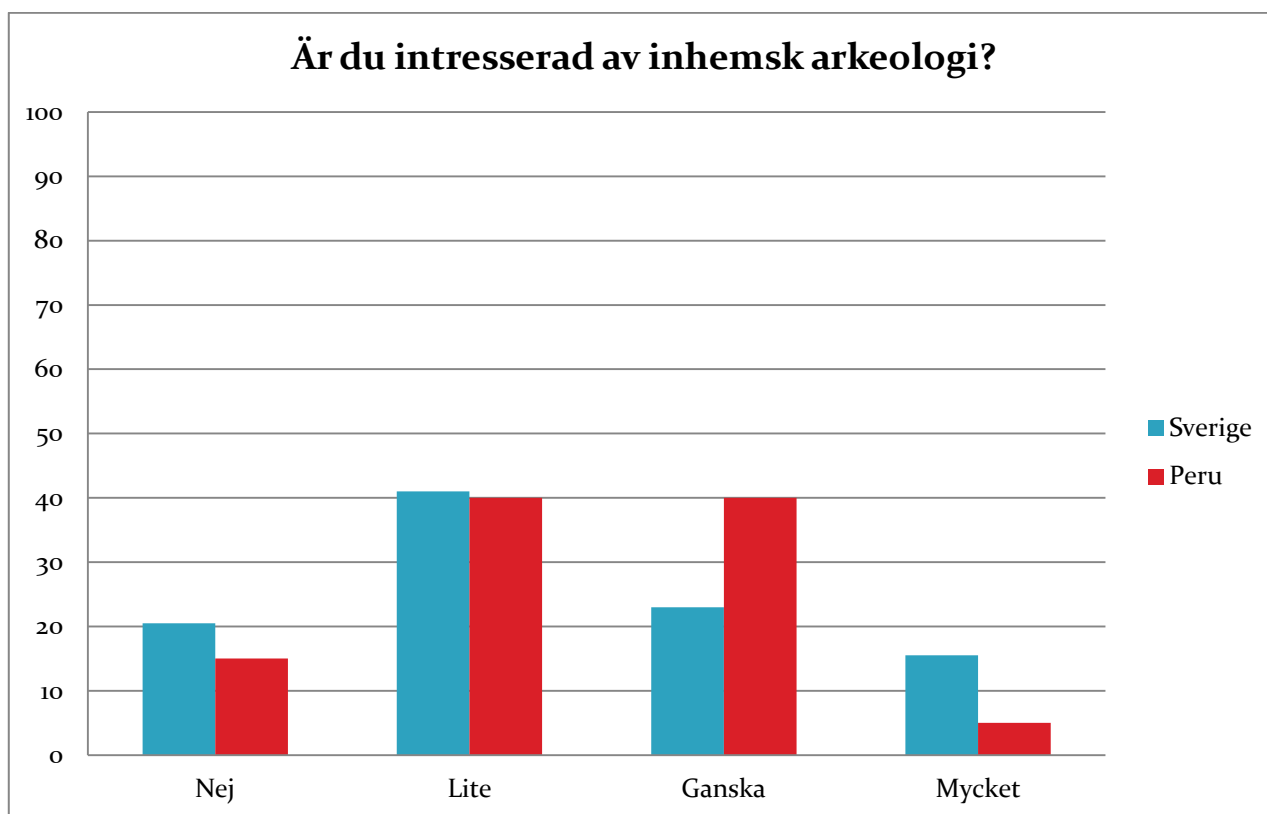
3 Analys av enkäter och intervjuer

3.1 Enkätundersökning

Nedan redovisas resultaten från enkätundersökningen som genomfördes i Lima, Peru (december 2011) och Stockholm, Sverige (mars 2012). 40 personer från varje land har fyllt i en enkät. I samliga figurer redovisas resultaten i *procent*. När jag talar om ”peruanerna” och ”svenskarna” avses här de peruaner och svenskar som deltog i undersökningen.

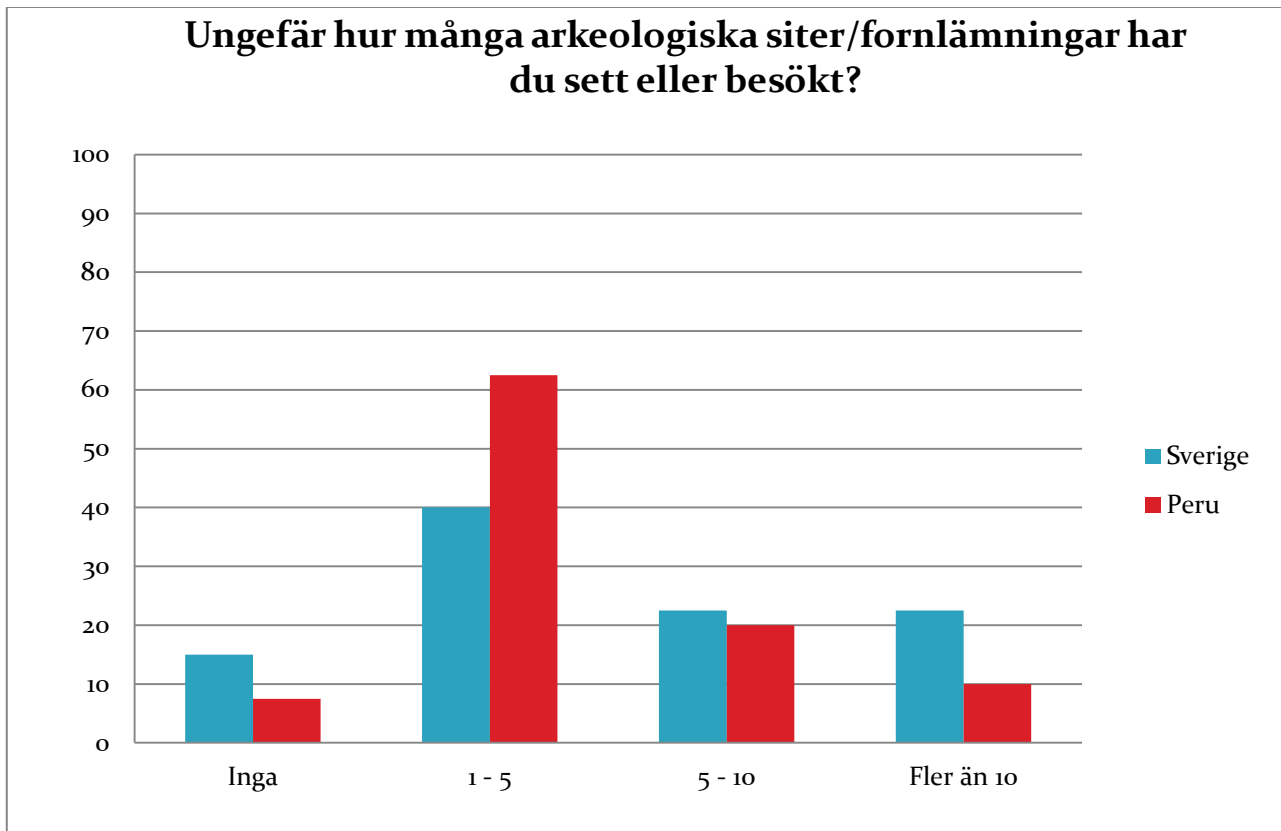
Vi kan i figur 1 se att en övervägande del av peruanerna har ett måttligt intresse för arkeologi. 40 procent har svarat att de är ”lite” intresserade och lika många att de är ”ganska” intresserade av inhemska arkeologi, medan endast fem procent är mycket intresserade. 15 procent har svarat att de inte är intresserade. Svenskarna har svarat något mer polariserat – 15 procent är mycket intresserade och 20 procent är inte intresserade. 40 procent har, liksom peruanerna, svarat att de är lite intresserade av inhemska arkeologi men endast dryga 20 procent är ganska intresserade.

Figur 1

I figur 2 ser vi att hela 62 procent av peruanerna svarade att de har besökt en till fem arkeologiska siter/ fornlämningar. 20 procent svarade att de besökt fem till tio siter, och tio procent att de besökt fler än tio. Endast åtta procent angav att de inte har sett eller besökt någon. Svenskarnas svar har återigen en större spridning. De flesta (40 procent) svarade att de besökt en till fem siter/ fornlämningar. 22 procent har svarat att de besökt fem till tio, och 22 procent fler än tio. 16 procent av svenskarna uppgav att de inte sett eller besökt någon arkeologisk fornlämning.

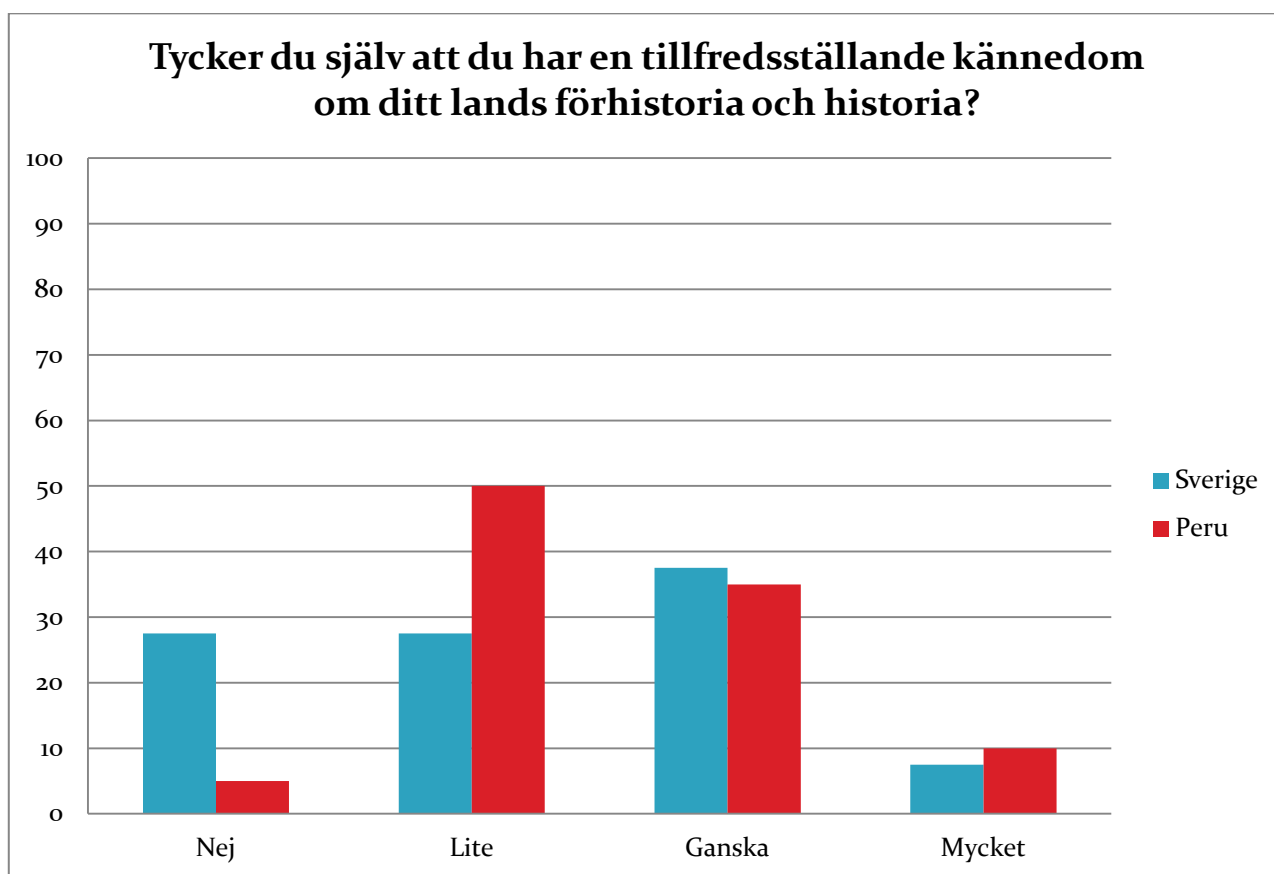
Figur 2

Från figur 3 kan vi konstatera att varken peruaner eller svenskar anser sig ha mycket bra kunskap om sitt lands förhistoria och historia, endast 10 procent av peruanerna och 8 procent av svenskarna. Vi kan dock se en markant skillnad i svarsfrekvens för alternativet ”nej”, där hela 27 procent av svenskarna tycker att de inte har en tillfredsställande kännedom om sitt lands förhistoria och historia. Endast fem procent av peruanerna valde alternativet ”nej”. 35 procent av peruanerna och 38 procent av svenskarna ansåg sig ha ganska tillfredsställande kännedom. Hela 50 procent av peruanerna tyckte sig ha lite kännedom, medan 28 procent av svenskarna valde samma alternativ.

Tendensen i svarsresultatet från figur tre är att betydligt fler peruaner än svenskar tyckte sig ha åtminstone en viss kännedom om sitt lands kulturarv. Vad som är tillfredsställande kännedom är givetvis mycket subjektivt. Jag ämnar med frågan ta reda på hur mycket människor anser sig veta snarare än hur mycket de vet - relationen till, och synen på arkeologi och kulturarv är i fokus.

Figur 3

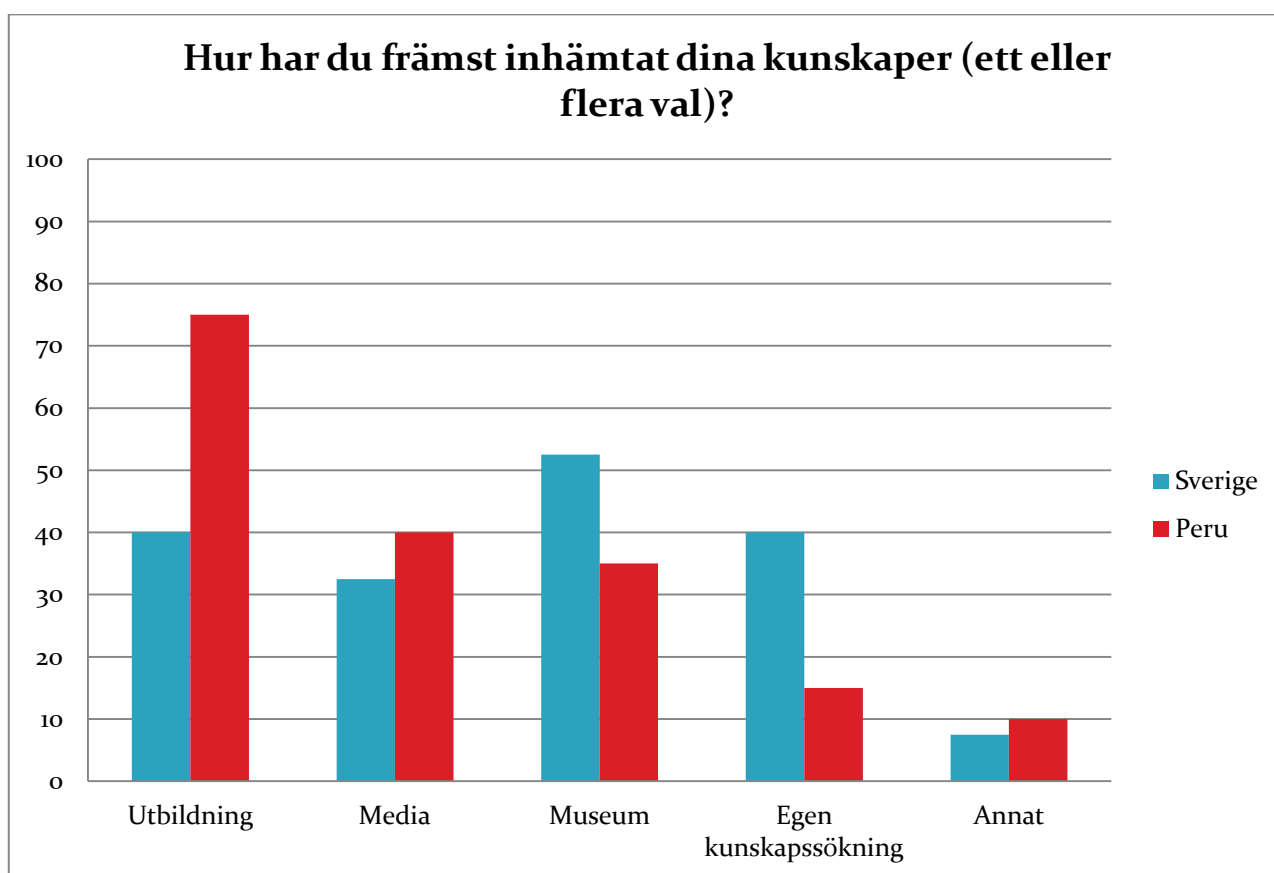
Frågan som besvaras i figur 4 är en flervalfråga, vilket betyder att den totala summan av svaren överstiger 100 procent per stad. Det innebär även att vi inte bör jämföra de två ländernas procentsatser mellan varandra, utan snarare försöka analysera de relativa tendenser som finns inom varje land. Resultatet av peruanernas svar är att utbildning är det klart dominerande svarsalternativet i frågan om kunskapsinhämtning om sitt lands förhistoria och historia. Näst störst kunskapsinhämtning ger medier ganska tätt följt av museum.

Ett fåtal personer har svarat att man inhämtat kunskaper genom egen kunskapssökning och några få att man lärt sig från en annan kunskapskälla än de föreslagna.

Bland svenskarna har museum fått störst utrymme, följt av egen kunskapssökning och utbildning där svarsfrekvensen är lika hög. Media följer strax efter. Alternativet ”annat” har endast ett fåtal personer kryssat i.

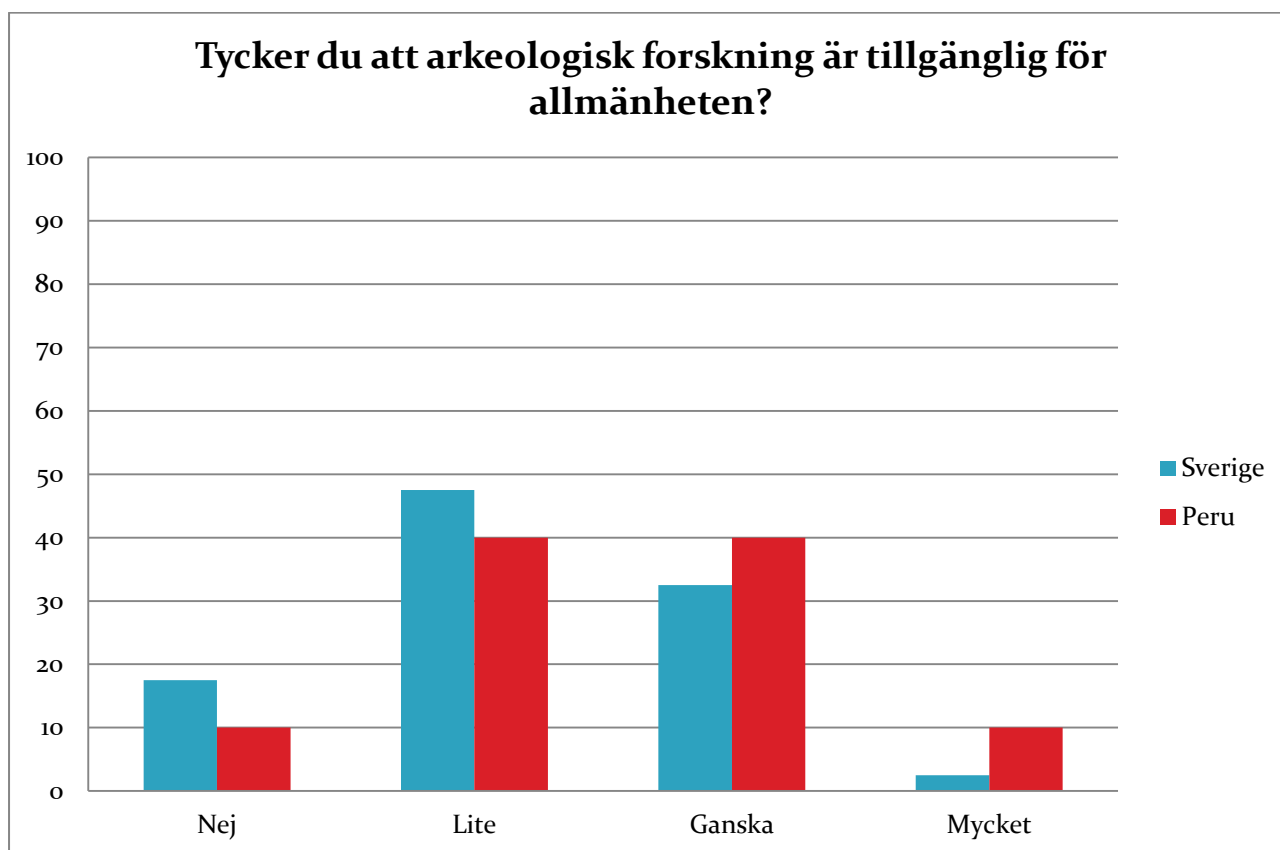
Resultatet från figur 4 bör tolkas mot bakgrund av att det just är en flervalfråga. Bara för att till exempel ”museum” är det vanligaste alternativet bland svenskar så behöver inte det betyda att de flesta svenskar i undersökningen tycker att det är den största kunskapskällan (vilket skulle kunna vara ett annat alternativ som de har kryssat i). Det betyder snarare att flest svenskar tycker att museum är *en del* av kunskapsinhämtningen.

Figur 4

I figur 5 kan vi se att 40 procent av peruanerna har svarat att arkeologisk forskning är lite tillgänglig för allmänheten. Lika många svarade att den var ganska tillgänglig. Tio procent svarade att den inte är tillgänglig, och tio att den är mycket tillgänglig. Svenskarna har en något mer negativ uppfattning om hur tillgänglig den arkeologiska forskningen är. 18 procent svarade att forskningen inte är tillgänglig och endast två procent att den är mycket tillgänglig. Dock var det många svenskar som betonade att forskningen förmodligen är mer tillgänglig än vad de är medvetna om, eftersom de inte själva sökt den. Närmare 50 procent tyckte att forskningen är lite tillgänglig, och dryga 30 procent att den är ganska tillgänglig.

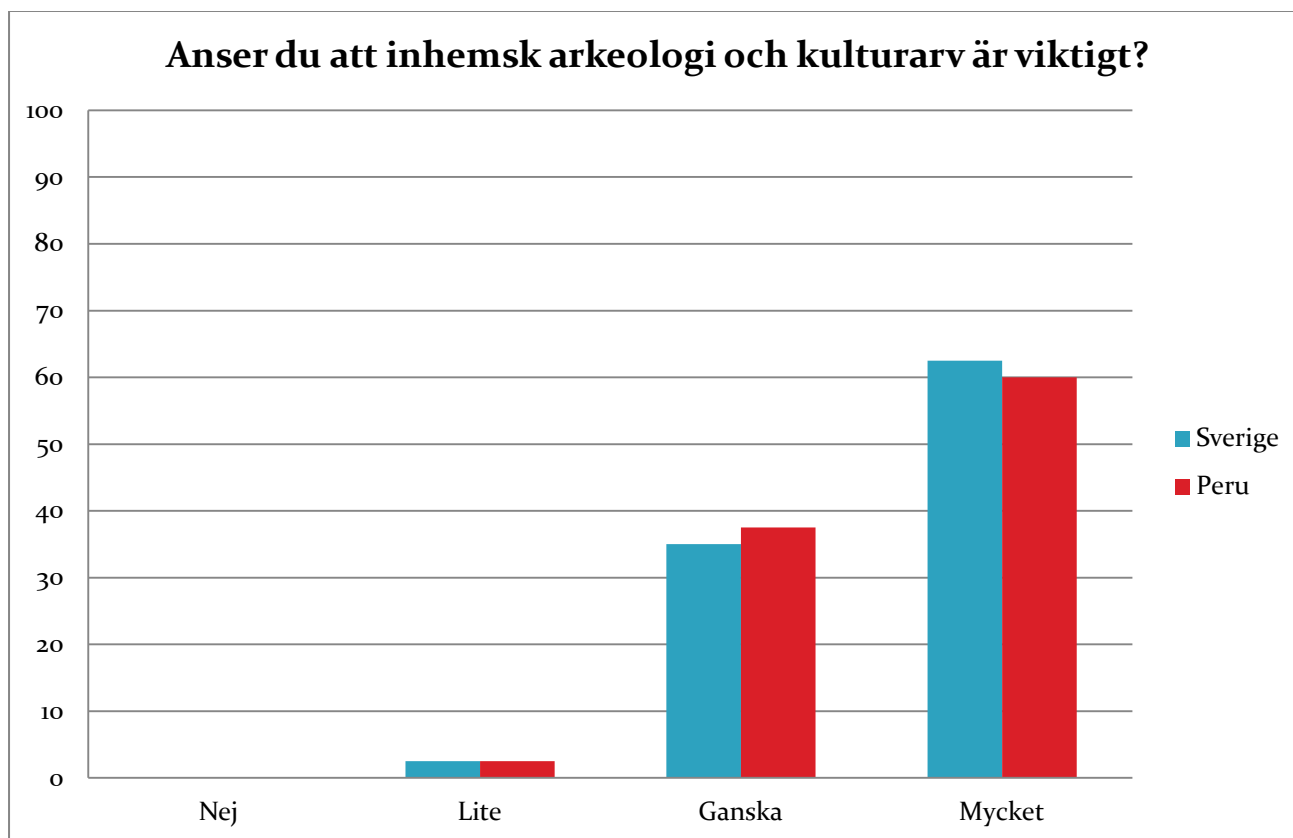
Figur 5

Figur 6 visar ett mycket homogent resultat mellan peruanerna och svenskarnas åsikter. *Ingen* ansåg att arkeologi och kulturarv är oviktigt. Endast två procent av peruaner och svenskar tyckte att det är lite viktigt. 36 procent av svenskarna och 38 procent av peruanerna ansåg att inhemska arkeologi och kulturarv är ganska viktigt. Hela 62 procent av svenskarna och 60 procent av peruanerna tyckte att det är mycket viktigt. Frågan är subjektiv, och att något är ”viktigt” kan innebära många olika saker. Återigen vill jag anspela på den individuella relationen till arkeologi och kulturarv och ser därför inte subjektiviteten som ett problem.

Jag tycker att det är ett intressant resultat att alla tycker att arkeologi och kulturarv är av vikt, trots att de svarande inte hade så stort intresse för arkeologi eller ansåg sig veta så mycket (se figurer ett och tre).

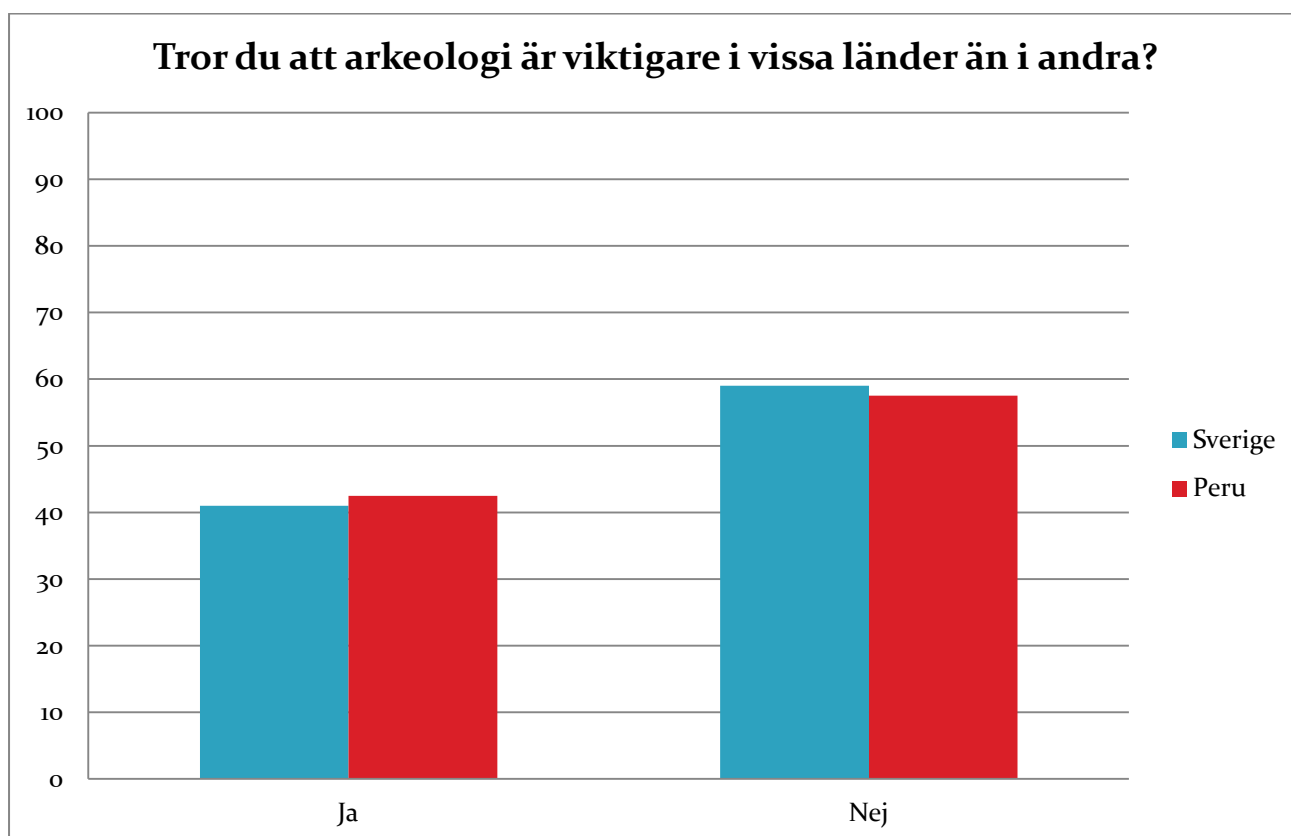
Figur 6

Även figur 7 visar ett mycket homogent tyckande mellan de svenska och peruanska undersökningsdeltagarna. Nästan 60 procent svarade ”ja” på frågan om de tror att arkeologi är viktigare i vissa länder än i andra. Drygt 40 procent svarade ”nej”. Frågan hade även en följdfråga som löd ”Om ja, varför?” med fritt svar. Denna fråga kallas för 7b och redovisas nedan. Det är intressant att utfallet mellan städerna är så likt, trots att det mellan deltagarna inom länderna råder en ganska stor meningsskillnad.

Det bör poängteras att frågan ”tror du att arkeologi och kulturarv är viktigare i vissa länder än i andra?” kan uppfattas på två olika sätt. Antingen kan man tolka det som att arkeologi *ges mer vikt* i vissa länder mer än i andra, eller hurvida den svarande själv *tycker att arkeologi är viktigare* i vissa länder än i andra. Detta var ingenting som jag hade uppmärksammat då jag först ställde frågan till de enkättagarna i Lima. Den fråga jag från början ville ställa var den sistnämnda. Jag insåg dock snart att frågan kunde uppfattas olika, och för representativiteten valde jag att inte förtydliga frågan inför undersökningen i Stockholm. Trots frågans tvetydlighet tycker jag att svaren är mycket intressanta, inte minst tack vara följdfrågan. I den framgår det hur de som besvarat följdfrågan uppfattat huvudfrågan och hur de resonerade kring, och vad de tyckte, om arkeologi i olika nationer.

Figur 7

Fråga 7b: ”Om ja, varför?”

17 peruaner har svarat på frågan. Det finns vissa tendenser i svaren: En är att man har längre ockupationshistoria i andra länder än i Peru, därför är arkeologi viktigare där. En annan är att det i vissa länder finns rikare kulturarv och kännedom om kulturarvet än i andra. Andra har svarat att man i andra länder har bättre lagar och beskydd för sitt kulturarv än i Peru. Vissa betonar att länder med stor kulturturism prioriterar sitt kulturarv mer. Politiska prioriteringar tas även upp som en viktig faktor. En person tycker att man jobbar med arkeologi mer professionellt i andra länder. Vissa menar att arkeologi är viktigare i Peru, för att det är så rikt på arkeologiska lämningar. En person säger att det beror på hur arkeologin mottas av medborgarna.

12 svenskar har svarat på fråga 7b. Även bland svenskarna nämns politiska prioriteringar som ett motiv till skillnader i värdering av arkeologi. Man säger även att arkeologi är viktigare i länder med rikt kulturarv. En person menar att vissa länder har kulturarv som är internationellt intressant, medan alla länder har intressant historia för det regionala. Invånarnas mottagande av, och intresse för, kulturarvet nämns också som faktor. Man har även pekat på faktorer såsom att arkeologi prioriteras mer i länder där nationalitet och ursprung värderas högt. I starkt religiösa länder kanske det är viktigt att underbygga sina trosföreställningar genom arkeologi menar någon. En annan säger att arkeologi och kulturarv blir viktigare i de nationer som bygger sin identitet på till exempel antik historia. Flera personer skriver att man har råd att prioritera kulturarv och arkeologi mer i rika och fredliga länder.

Det som är intressant att utläsa ur svaren på frågan ”Tror du att arkeologi är viktigare i vissa länder än i andra – om ja, varför?” är att alla som har svarat ”ja” tolkar frågan ur ett samhälleligt prioriteringsperspektiv – ingen besvarar den subjektivt, såsom frågan också skulle kunna tolkas. Ingen säger att de själva tycker att det är viktigare därför att till exempel vissa kulturer eller länder står över något annat. Som ni har läst så har några personer svarat att den materiella fyndriekedomen kan påverka hur viktig arkeologin är i ett land, men jag menar att detta också beror på prioriteringar och omständigheter – inte på att vissa kulturer bör skattas högre i sig själva, eller är viktigare än någon annan. Jag blev förvånad över solidariteten i svaren.

3.2 Intervjuundersökningen

Då materialet inte är av etisk känslig natur så presenteras intervjuobjekten med sina riktiga förnamn. Vad som följer nedan är sammanfattningar av de sex intervjuer som har genomförts – tre i Peru i december 2011 och tre i Sverige i mars 2011. I alla intervjuer utgick jag från en och samma intervjuguide, ibland ställdes även följdfrågor då jag till exempel ville förtydliga ett svar. Intervjufrågorna kan därför skilja sig något åt mellan olika personer. Samtliga intervjuer som hölls på spanska har översatts av författaren (och tillika intervjuaren). Intervjuerna är indelade efter land. Se bilaga 1 för fullständiga intervjuer.

PERU

Jessica är 32 år och arbetar som tidningsfotograf.

Eduardo är 30 år och arbetar som personaladministratör på ett företag.

Rebeca är 60 år och arbetar med genusfrågor.

- Vilken relation har du till peruansk arkeologi?

Här tar de intervjuade upp grundskoleutbildning, TV och andra medier, kontakt med arkeologin genom arbetet, resande i landet, diskussion med vänner och besök på museer. Eduardo säger dock att han egentligen har lärt sig väldigt lite om arkeologi i skolan.

- Är du mycket intresserad av arkeologi?

Det är framförallt Rebeca som har ett stort eget intresse. Hon har deltagit i seminarier och läst mycket böcker om arkeologi och kulturarv. Rebeca menar att det inte går att generalisera om huruvida peruaner verkar intresserade av sin arkeologi, utan att det är väldigt olika i olika kretsar. Jessica är måttligt intresserad. Hon är dock alltid uppdaterad eftersom hon jobbar i media. Jessica framhåller att personer med låg socioekonomisk status förmodligen vet väldigt lite. Eduardo tycker att folk verkar ganska intresserade nu för tiden.

- Tycker du att arkeologi är viktigt?

Alla tre tycker att arkeologi är viktigt. Jessica menar att alla yrken är viktigt. Arkeologi är viktigt därför att det är historia (vilket intresserar Jessica mycket), det hjälper folk att lära känna sina rötter och man lär mycket om äldre kulturer. Detta är ett argument som alla tre tar upp. Eduardo tycker att man inte ger arkeologi den uppmärksamhet som det förtjänar i Peru. Rebeca säger att arkeologi är en nyckelfaktor som tillåter dem lära känna sin historia; varifrån de kommer, vad de gjort, hur förfäderna haft det, blandningen av kulturer och etnicitet. Hon betonar att allt i Peru är en blandning – ett land med kulturell, etnisk, språklig och klimatisk mångfald.

- Har arkeologin en roll, och i så fall vilken, i samhället?

Jessica menar att majoriteten av peruanerna inte är så intresserade, det saknas en läskultur. Eduardo säger att arkeologi är lite glömt, men att nya stora fynd bidrar till en förstärkning av relationen. Han beklagar att man river arkeologiska moment för att konstruera byggnader. Jag diskuterar med Rebeca huruvida folk tar initiativ till att lära sig mer om arkeologi. Hon tror inte att det finns en så stark museikultur. Rebeca säger att man tar inträde på museerna, så det är mycket möjligt att en del medel- och överklassen går på museer. Men den stora underklassen, som har som har svårigheter med överlevnaden, spenderar knappast pengar på att besöka museer.

Hon tror inte att det är intresset som saknas, utan snarare att det är en ekonomisk fråga eller att det kan bero på att det är för dålig information om allt värdefullt som finns att se och lära på museerna.

- Tycker du att arkeologisk forskning är tillgänglig för allmänheten?

Samtliga säger först att de inte riktigt tycker att det är tillgängligt. Därefter framgår det att de menar att forskningen först blir tillgänglig för allmänheten (främst via medierna) när projektet är genomfört – alltså att man inte kan följa forskningens förlopp. Jessica säger att makten ligger hos medierna, de väljer vilka nyheter de vill rapportera och göra tillgängliga för allmänheten. Fast hon säger också att man kan se mer på kulturkanaler, men att folk inte är intresserade av det.

Här kommer Rebeca även in på att folk är oroliga över det dåliga beskyddet av alla övergivna arkeologiska monument. Hon har sett dokumentärer om hur högt de värderar sitt kulturarv i Mexico, och tycker att det inte känns så i Peru. Rebeca säger att det finns starka slitningar inom landet mellan olika etniciteter, vilket har en negativ effekt på nationella prioriteringar om kulturarvet. Alla etniciteter nedvärderar varandra, ignoransen är utbredd. Rebeca antar att det är ett problem i alla länder.

- Tror du att peruanerna är mest intresserade av arkeologi här i Peru eller av andra länders arkeologi?

Jessica tror att intresset är snarlikt för såväl inhemsk som utländsk arkeologi. Men man lär sig mer om Peru i skolan. Eduardo har uppfattningen att peruaner är insnöade på peruansk arkeologi, och vet väldigt lite om utländsk. När jag frågar vad det kan bero på svarar han att man på sista tiden har varit mycket måna om upprätthållandet av sina traditioner och normer.

Rebeca säger att informationen man får om andra länder i skolan är väldigt ytlig, och många har inte råd att resa. Fast numera är information mycket mer lättillgänglig via internet. Den yngre generationen har mycket större möjlighet att lära sig mer om, inte bara Perus historia, utan även om storkulturer som har existerat runt om i världen.

- Är arkeologi viktigare i vissa länder än i andra, eller lika viktigt överallt?

Samtliga säger här att man tycks prioritera och satsa mer på arkeologi i andra länder än i Peru. De har större och längre projekt, och spenderar massor av pengar på arkeologi. Jessica tar upp USA och Europa, både Eduardo och Rebeca tar upp Mexico som exempel. Rebeca talar även om Kanada, men att hon inte vet hur det ligger till i länder som till exempel Indien eller Kina. Både Jessica och Rebeca säger att staten i Peru inte är intresserade av arkeologi och att länsstyrelserna inte har råd att finansiera utgrävningar. Rebeca säger att de största projekten och de bästa museerna är finansierade privat eller av universitet.

Jessica säger att det är lika viktigt med arkeologi för alla människor. Eduardo och Rebeca verkar hålla med, men tror inte att peruanerna är så insatta i arkeologi eller motiverade att lära sig. Rebeca säger att man varken fått motivation från staten, skolan eller hemmet, men att hon ser en förändring i de yngre generationerna – en positiv sådan. Ett nytt synsätt börjar växa fram vilket kommer att leda till att kulturarvet värdesätts högre.

Jag och Jessica diskuterar vidare om statens relation till det arkeologiska kulturarvet. Hon beklagar sig över hur de kan tillåta att till exempel fester hålls i vissa arkeologiska monument. Jessica menar att beskydd av kulturarvet är mycket viktigt. Att man restaurerar lämningar ofta tas även upp som en negativ faktor, originalstrukturen blir förstörd. Jessica nämner att turister som åker till Cusco inte är intresserade av Inkakulturen utan bara av att ta ett kort och lägga upp på facebook. Slutligen säger hon att det överallt finns övergivna *huacas* (en slags struktur av saltorkad lera) som ingen bryr sig om. Det är fattigt helt enkelt, säger Jessica.

SVERIGE

Elin är 25 år och studerar veterinärmedicin.

Inga är 57 år och arbetar som diakonissa.

Viktor är 26 år och arbetar som lantmätare.

- Vad har du för relation till svensk arkeologi?

Alla tre svarar att de har liten eller ingen relation till arkeologi. Viktor säger att han kommer i kontakt med det i arbetet som lantmätare. Elin menar att det är mycket utgrävningar i hennes närområde som man kan ta lite del av, men hon söker inte information själv. Inga är mycket intresserad men säger att hon bara har besökt Birka.

Jag frågar Viktor om han har en positiv eller negativ inställning till arkeologi via jobbet. Han säger att det vore intressant att möta arkeologerna och höra hur de resonerar om saker och ting, så att han skulle kunna se innebörden och meningen med arkeologi mer. Det skulle göra det hela mer intressant. Nu tycker han att det känns som att arkeologi är i vägen. Man borde kanske, vid vissa tillfällen (beroende på typ av fornlämning), göra större avvägningar mot andra intressen.

- Det du vet om arkeologi, är det sådant som du har lärt dig i skolan, via medierna eller...?

Ingen tycker att de lärt sig mycket om svensk arkeologi i skolan. Viktor säger att man fick läsa lite om storkulturer såsom Egypten. Elin säger att i och med att hon kommer från en plats där det finns ett rikt arkeologiskt kulturarv, så har man fått höra "hur det var förr", men att det sällan kopplats ihop med arkeologi - det har inte fått någon kontext. Hon kan inte minnas att de varit på studiebesök med skolan i trakten för att titta på någon av fornlämningarna. Inga tar upp att man läste lite om det i historien på grundskolan. Men man pratade inte direkt om arkeologi när hon läste historia på universitetet. Man anknöt till det eftersom det är den källan vi har till den äldsta historien, men man talade inte om arkeologi som ämne. Viktor säger att han vet att det mesta som är exploaterat är undersökt arkeologiskt, och att exploatören måste bekosta utgrävningarna. Det ser han som positivt.

- Tycker du att arkeologi är viktigt?

Alla tre tycker att arkeologi är viktigt. Motiveringen är att det är viktigt att veta sin historia för att kunna förstå sin samtid och sitt sammanhang utifrån ett större perspektiv. Elin tycker att det är intressant med hur saker förändras över tid, inte minst ur en medicinsk synpunkt – att man kan se hur samhället och våra livsstilar påverkar oss över tid. ”...*det är mycket prat om hur vi lever och hur det påverkar oss, att vi inte lever som vi gjorde förut. Och så ska man gå tillbaka till att leva mer stenåldersmässigt på alla vis. Men alltså, det känns som att folk bara slänger sig med väldigt fina uttryck men att det inte är underbyggt.*

Eftersom jag är intresserad av sjukdomar så tycker jag att det är spännande att få veta vilka sjukdomar som fanns förut. Ifall man till exempel hade mycket problem med djur och människor som man ser nu, ledproblem och så. Vi kan ju inte veta hur det kommer se ut i framtiden, men vi kan ju faktiskt se hur det har sett ut tidigare. För att vi ska kunna säga något om framtiden och hur eventuella behandlingar kan verka så behöver vi också veta hur det har sett ut i det förflutna. Då kanske man kan förstå att mycket ligger i hur vi håller djuren eller hur vi sköter oss själva nu. Då kanske man inte bara kan medicinera orsaken utan måste gå till grunden med problemet. Och då kan det ju vara bra med arkeologi till exempel.” (Elin: 2012).

Viktor tar upp att kulturminneslagen ger vikt åt arkeologin. Han funderar lite över ”vad det är vi inte vet”, men tillägger att det är väl liksom all forskning så att det hela tiden kommer nya rön och teorier. Inga tror att det är problematiskt att få ut resultat och kunskaper på ett bra sätt.

- Det är faktiskt en av frågorna, om du tycker att den arkeologiska forskningen är tillgänglig för allmänheten?

”Det kanske den är mer än vad jag vet. Det kan bero på att jag inte är så uppdaterad”, säger Inga. Elin och Viktor säger samma sak, att den säkert finns tillgänglig men att de inte har letat efter den. Både Viktor och Inga tar upp populärtidsskrifter som stora källor till arkeologisk forskning, Viktor menar att många är intresserade.

Elin säger att det väl är samma sak med all forskning, den finns mycket om man söker den. Hon tycker att det är något både positivt och negativt – det man bara ”blir serverad” är ju ofta vinklat och man har då för liten kunskap om ämnet för att kunna bilda sig en egen uppfattning.

Jag frågar Elin om hon tror att folk är intresserade av arkeologi eller om man tycker att det är ganska tråkigt. Hon svarar att folk överlag nog inte är så intresserade av annat än sig själva. Det är så mycket som folk inte tar sig tid att lära sig om. Hon tror att arkeologi inte står högst upp på listan om man faktiskt vill sätta sig in i något nytt – inte för att det saknas intresse utan för att det känns väldigt avlägset.

- Som att folk inte riktigt är medvetna om att det finns arkeologi i Sverige?

”Nej precis. Jag tror att folk tänker att arkeologer är en liten grupp människor som åker runt och letar dinosaurier eller någonting. Att det är det man ser, liksom. Eller något som försenar byggen. Allting som försenar vårt lathetsamhälle, det är ju ”lite jobbigt” och då kanske arkeologen kommer in lite i det facket. Men jag tror inte att folk kopplar ihop att det är samma personer som tar reda på vårt eget ursprung, utan snarare att det är ett nödvändigt ont.” (Elin 2012).

- Tror du att svenskar är mer intresserade av andra länders arkeologi eller sin egna?

Elin tror att man kanske är mer intresserad av internationellt erkända arkeologiska fynd och utgrävningar, just i och med att folk kanske inte är medvetna om att det finns så mycket arkeologi i Sverige. Fast hon tror även att det finns en ganska stark patriotism, till exempel kopplad till vikingatiden. Men hon påpekar återigen att hon inte tror att folk riktigt kopplar ihop det med arkeologi. Även Inga tror att man kanske är lite mer intresserad av utländsk arkeologi, att arkeologi är något man är öppen för när man åker på semester och är ledig men inte hemma i vardagen - ”gräset är lite grönnare på andra sidan”-tänket.

Fast Inga berättar också att även när man är i Sverige och semesterar kan arkeologi vara intressant, Inga berättar om en egen resa hon gjorde själv då de tittade på en rad hällristningar. Hon tyckte att det var väldigt intressant och spännande, likaså när hon hittar gamla fynd i marken när hon jobbar i trädgården vid sin sommarstuga.

Viktor tror liksom Elin att det finns en stolthet i ”vikingatänket” och ett intresse av Sveriges äldre forntid. Han tror att man kanske allmänt är lite mer intresserad av svensk arkeologi än utländsk.

- Är det viktigare med arkeologisk forskning i vissa länder mer än i andra eller tror du att det är lika viktigt överallt?

På denna fråga svarar alla utan övervägning att det är lika viktigt för alla människor överallt. Alla behöver förstå sin samtid utifrån historien, att få en inblick i under vilka förutsättningar man lever. Historien är till för alla, oavsett nationalitet. Elin säger att det dock finns en skillnad i hur man prioriterar arkeologi och kulturarv, och det är ju tråkigt.

4 Diskussion

4.1 Komparativa skillnader mellan domänernas förhållande till arkeologi

Frågeställningen ”Hur skiljer sig synen på, och förhållandet till, det egna landets arkeologi och kulturarv mellan den svenska och peruanska domänen?” kommer att diskuteras i detta kapitel utifrån enkät- och intervjuundersökningarna presenterade i analysen.

Intresset för arkeologi verkar inte skilja sig markant mellan de två ländernas storstadsbefolkningar. Majoriteten tycks ha ett måttligt intresse för arkeologi. Däremot anser sig peruanerna ha en något högre kännedom om sitt lands äldre historia än vad svenskarna gör. Hur många fornlämningar eller arkeologiska lämningar man har besökt skiljer sig något på så vis att svenskarna har större spridning i sina svar medan en klar majoritet av peruanerna har besökt en till fem.

Från grundskolan verkar svenskarna ha en mycket svag kännedom om arkeologi. Detta beror enligt intervjuerna på att man inte sätter det man lär sig om historia i samband med det arkeologiska arbetet. En kontextualisering av arkeologin saknas. I Peru verkar man veta mer om vad arkeologerna gör i landet och man tycks ha lärt sig mer om det arkeologiska arbetet.

I den svenska enkäten är ”egen kunskapssökning” ett lika populärt alternativ som informationskälla som utbildning är. Museum har högst procent och medier något mindre än utbildning. I Peru får utbildningen absolut högst procentsats följt av medier. Museum får något lägre än medier och egen kunskapssökning endast ett fåtal ikryssningar. Samtliga intervjuade peruaner tar upp medier som stor informationskälla till den arkeologiska forskningen. Arkeologiska dokumentärer verkar ha stort utrymme i Peru, men folk är inte så intresserade av att titta på dem. Att medierna är vinklade tas upp som ett problem, samt att forskningen först görs tillgänglig när man nått stora resultat. Att museer i Peru tar inträdelseavgift gör att stora delar av befolkningen inte har råd att besöka dem. En av de intervjuade menar att det inte finns en stark museikultur, och en annan att det inte finns en stark läskultur. Detta kan sättas i samband med det låga antal Limabor som har sagt att de lärt sig om arkeologi via eget kunskapssökande, vilket man ofta tillgodogör sig genom läsning. I Sverige är, enligt intervjudeltagarna, populärvetenskapliga tidsskrifter en vanlig källa till att tillgodogöra sig arkeologiska nyheter. De svenska intervjudeltagarna tror att den arkeologiska forskningen är tillgänglig om man bara letar efter den, men det är inget som man tvingas höra om. Det var flera av enkätdeltagarna som betonade samma sak – att forskningen säkert är mer tillgänglig än de vet. Många svarade att den arkeologiska forskningen bara är lite tillgänglig. Intervjuade Elin uttryckte att arkeologin känns avlägsen. Hon sa även, liksom intervjuade Viktor att många nog ser arkeologi som något som bromsar upp exploateringsamhället med sina undersökningar. Här understryks återigen att synen förmodligen hänger samman med att man inte ser arkeologin i en kontext. Elin menar att människor förmodligen ofta tänker på arkeologer som en liten grupp människor som letar häftiga skatter eller dinosaurier, såsom de framställs i filmer och tv- eller datorspel. Men vi ska inte glömma att svenskarnas svar angående intresse om arkeologi (se figurer 1 och 2) är mer polariserade än de peruanska som är mer homogena. Det visar att det verkligen är såsom intervjudeltagarna beskriver det, att kunskapen är mycket tillgänglig för den intresserade svensken – vilka faktiskt tycks vara en större skara än i Lima. Ett större eget engagemang tycks finnas i Stockholm än i Lima.

Samtliga intervjuade peruaner uttrycker en oro och frustration över hur utsatta de arkeologiska fornlämningarna är i Peru. Plundringen är omfattande. Monument såsom *huacas* är lämnade helt utan beskydd och andra monument används som underhållningscenter för turister. Många monument blir hårt restaurerade vilket förstör originalstrukturerna. De regionala identiteterna verkar vara starka i Peru, en intervjudeltagare säger att stora etniska slitningar inom landet försvårar ett nationellt beskydd av kulturarv.

De intervjuade peruanerna tror att folk är mer intresserade av peruansk arkeologi än utländsk, framförallt därför att kunskapen om arkeologi i utlandet är mycket begränsad. Eduardo säger även att man i Peru verkar väldigt mån om sina seder och traditioner. Både Rebeca och Jessica tar upp att den yngre generationen peruaner har bättre förutsättningar för att lära sig mer om omvärlden – genom ny teknologi (såsom internet), större motivation från skolan och en växande läskultur. Av de tre intervjuade svenskarna tror två att man är mer intresserad av utländsk arkeologi – dels för att man inte är så medveten om den arkeologiska forskningen i Sverige samt för att det anses häftigare med internationellt kända fynd. Inga tror att man även är mer öppen för kulturella aktiviteter när man är på semester. Viktor tror att man är lite mer intresserad av svensk arkeologi, att det finns en stolthet – inte minst kopplad till vikingarna. Detta nämner även Elin och Inga.

Det mest enhetliga resultatet mellan länderna och mellan intervjuer och enkäter är svaren på frågan ”Anser du att arkeologi och kulturarv är viktigt?” (se figur 6). *Ingen* av de totalt 86 tillfrågade svarade att det inte är viktigt. Alla svenskar och peruaner förutom 2 procent av enkätdeltagarna, som svarade att arkeologi är lite viktigt, tycker att det är ganska eller mycket viktigt – drygt 60 procent ”mycket viktigt”. Samtliga intervjuade svenskar motiverar vikten av arkeologi med att det är viktigt att känna till det förflutna för att förstå vår samtid, sammanhang och under vilka förutsättningar vi är här. Man kan se hur olika livsstilar har påverkat oss över tid. Det är ett mycket nutidsorienterat perspektiv där historien finns för att hjälpa dagens samhälle. Peruanerna säger att arkeologi är en nyckelfaktor till att lära känna sina rötter - hur förfäderna har haft det, om de olika gamla kulturerna och etniciteterna som utgör den peruanska befolkningen. Även deras motivering är delvis nutidsorienterad, men peruanerna tycks även värdera kunskapen om de äldre kulturerna som en viktig kunskap i sig.

Ytterligare ett homogent svar mellan peruaner och svenskar var på frågan om arkeologi är viktigare i vissa länder än i andra. Runt 60 procent svarade nej och 40 procent ja. Frågan kan uppfattas på två sätt. De intervjuade svenskarna svarade att arkeologi är lika viktigt överallt för alla, oavsett nationalitet. Elin beklagar dock att arkeologi och kulturarv inte prioriteras lika högt i alla nationer.

De intervjuade peruanerna uppfattar frågan främst ur ett ”ovanifrånperspektiv” – hur styret i nationer värderar arkeologi och kulturarv. Den statliga kulturarvsförvaltningen verkar vara en öm punkt i Peru. Alla tre tillfrågade säger att man prioriterar arkeologi högre i andra länder än i Peru. Staten lägger inte intresse eller pengar på kulturarvet, endast det privat finansierade har möjligheter till utveckling. Återigen nämns det dåliga beskyddet av kulturarv och hur endast stora fyndplatser som är mycket attraktiva ur turismsynpunkt sponsras. Forskningen blir sekundär och kommersialismen primär. Det har en dålig inverkan på kulturarvet. Jessica menar att övergivna arkeologiska monument lämnas åt sitt öde på grund av landets svåra ekonomi.

Även bland de peruaner som svarade att det är olika viktigt med arkeologi i olika nationer uttrycker att styret i länder prioriterar kulturarvet olika högt. Andra argument är rent praktiska – arkeologi är viktigare i länder med rikt kulturarv och lång ockupationshistoria. Svenskarna som besvarat frågan har gett instämmande svar. De påpekar även att invånarnas mottagande påverkar vikten av arkeologi. I länder där nationalismen är stark prioriteras arkeologi högre - även i nationer där identiteten underbyggs av gamla storkulturer, till exempel de länder med antik historia. Flera av svenskarna säger att i fredliga och rika länder har man råd att prioritera sitt kulturarv och sin arkeologi.

De generella tendenser som jag tycker mig kunna skönja i de båda domänerna sammanfattas nedan i tabell 4 och tabell 5.

Tabell 4

Skillnader	Peru	Sverige
	Något större kännedom om sitt kulturarv	Bristande kontextualisering av det arkeologiska arbetet i utbildning och övriga samhället
	Utbildning är störst källa till arkeologisk kännedom	Större egen kunskapssökning och mer välutvecklat informationssamhälle
	Större medierapportering om arkeologi men bristande intresse hos allmänheten	Ett aktivt val om man vill lära sig om arkeologi, låter sig göras vid intresse.
	Ekonomiskt oattraktivt att gå på museum	Museum ett populärare alternativ
	Svag läskultur	Populärvetenskapliga tidsskrifter en utbredd källa om arkeologisk verksamhet
	Starka regionala etniska slitningar försvårar kulturarvsförvaltning och – arbete	Arkeologi känns avlägset. Arkeologer - såsom framställda i filmer och spel
	Oro och stort missnöje med statens bristande intresse för beskydd och finansiering av kulturarv	Arkeologi ses som en bromskloss vid exploatering av mark
	Ekonomiskt svårt att prioritera kulturarvet	Man tror att arkeologi prioriteras högre i länder med starka nationalistiska intressen samt i länder som bygger sin identitet på historien
	Storsatsningar på turism kommersialiserar och skadar kulturarvet. Endast det ekonomiskt attraktiva är kulturellt attraktivt	Stolthet över "vikingarna"
	Mest intresse för inhemsk arkeologi på grund av viljan att bevara det traditionella samt bristande kunskap om andra länders arkeologi	Större intresse för utländsk arkeologi. Internationellt kända arkeologiska lämningar är mer attraktiva och "häftigare"
	Den yngre generationen har bättre förutsättningar att lära sig om och vårda kulturarvet	Mer polariserad bild av hur många fornlämningar man har besökt
	Äldre kulturer har förutom ett värde i nutiden även ett värde i sig	Arkeologi berättigas ur ett nutidsperspektiv – att känna till historien hjälper oss idag

Tabell 5

Likheter	Peru och Sverige
	Måttligt intresse för arkeologi
	Man anser att arkeologi är viktigt för befolkningen
	Man anser att alla människor i världen har lika stort behov av, och rätt till, arkeologi och kulturarv
	Man anser att rika och fredliga länder har bättre förutsättningar att vårda sitt kulturarv
	Man anser att statliga prioriteringar av kulturarv och arkeologi skiljer sig mellan nationer. Detta påverkar arkeologin
	Man anser att arkeologi är viktigare i länder med rikare kulturarv

4.2 Vad kan skillnaderna bero på?

I detta avsnitt diskuterar jag frågeställningen ”Vad kan eventuella skillnader bero på?” med hjälp av enkät- och intervjuundersökningarna utifrån de Bourdieu-inspirerade samhällsparametrarna som jag valt att använda mig av. Dessa faller inom kategorierna ekonomi, utbildning, kulturminneslag, kolonisering och politisk översikt samt arkeologisk vetenskapshistoria. Se avsnitt ”2.7 Parametrar”.

4.2.1 Ekonomi

Att den peruanska ekonomin och standarden är hårt pressad återspeglas i resultaten av intervjuer och enkäter. BNP är i Peru betydligt lägre än i Sverige och fattigdomen är utbredd. En stor segregering mellan regioner tycks förstärka de regionala slitningarna i befolkningen. Det ekonomiska och byråkratiska kapitalet är liksom förväntat en stor aktör i synen på och förhållandet till kulturarvet. Detta tas i uttryck på flera vis. Ett påtalat problem i Peru är enligt denna undersökning att staten och landsting inte har råd, eller väljer att inte lägga pengar på, beskydd av fornlämningar och arkeologisk forskning. En ekonomisk faktor som går hand i hand med detta är den utbredda gravplundringen av arkeologiska lokaler. Detta bedrivs bland annat av lokalbefolkningen för försörjning genom försäljning av arkeologiska fynd (se till exempel Higuera (2011)). Den oro och förtvivlan över gravplundringen samt den hårda turismen som Limaborna berättar om har dock inte enbart en negativ effekt. Att problem såsom plundring är välkänt bland lekmännen i Peru bidrar även till en uppmärksamhet och större kunskap om arkeologiska lämningar. Ingen tycks gå oberörd i vetskapen om hoten mot kulturarvet. Peruanerna tycks vara väl medvetna om såväl de monument, till exempel *huacas*, som står oskyddade i landskapet liksom hur rika fynd som finns under markytan.

Detta kan jämföras mot Sverige, där den nationella ekonomin är betydligt bättre och fattigdomen låg. Det ekonomiska byråkratiska kapitalet tycks inte alls i lika stor omfattning påverka stadsbefolkningens förhållande till kulturarvet.

Den stabila ekonomin och vetenskapen om att ”någon annan” tar hand om kulturarvet leder till att den svenska arkeologin inte alls får ett lika stort forum som den peruanska. Det är inget direkt ekonomiskt samhällsrelaterat problem förknippat med kulturarvet. Detta tillåter svensken att i tanken fritt sväva iväg till en Indiana Jones-inspirerad fantasi när man nämner ordet *arkeologi*. Fantasien kan innehålla dinosaurieber eller rika guldschatser i pyramider. Mer sällan innehåller de fragment av djurben i hushållsavfall eller en mynningsbit av ett erteböllekärl. Arkeologin är inte kontextualiserad i samhället därför att det helt enkelt inte är något man behöver bry sig om ifall man inte har ett stort eget intresse. Arkeologin kan även vara en ganska kostsam bromskloss vid byggen. Detta är kanske inte enbart negativt enligt stadsbefolkningen, men är en av få samhällsföreställningar om vad arkeologi är. Att arkeologin inte är hett debatterad i samhället tycks bero på att svensken har ett stort förtroende för statens förvaltning av kulturarvet. Detta är kanske inte så konstigt med tanke på att vi har en sedan väldigt länge inrättad kulturmijlförvaltning och kulturminneslag. Mer om detta under rubriken ”4.2.3 Kulturminneslag”. Det är paradoxalt att såväl peruaner som svenskar anser att länder med god ekonomi har råd att prioritera sitt kulturarv och arkeologisk forskning, till skillnad från fattigare länder. Det tycks enligt denna undersökning vara så att i ett land med god ekonomi distanseras man från sitt kulturarv medan man i ett fattigare land har en närmre relation till sitt kulturarv.

Den individuella ekonomin påverkar också relationen till kulturarvet, något som redan har nämnts i diskussionen om gravplundring i Peru. Museer är långt ifrån ekonomiskt tillgängliga för Perus stadsbefolkning. Informationssökning via till exempel internet är också betydligt mer begränsat i Peru i jämförelse i Sverige. I Peru använder endast drygt 30 procent av befolkningen internet vilket kan jämföras med 90 procent i Sverige (se 2.7 Parametrar). Bland Perus stadsbefolkning tycks, på grund av ekonomiska faktorer, ett eget informationssökande inte alls vara en lika stor del av Limabefolkningens habitus. I Sverige är *museer* enligt stadsbefolkningen en relativt stor och populär informationskälla. Populärvetenskapliga tidsskrifter är ett annat attraktivt alternativ för den intresserade. Arkeologi och kulturarv är något mer av en vardagslyx som den intresserade tillgodogör sig i Sverige. Läskulturen i Peru tycks mycket mer begränsad, vilket för oss in på diskussionen om utbildning.

4.2.2 Utbildning

Den peruanska utbildningen är idag betydligt bättre och mer tillgänglig än vad den bara bara för ett tiotal år sedan. I jämförelse med Sverige är skolningen dock fortfarande undermålig (se 2.7.2 Utbildning). Vi får ha i åtanke att majoriteten av undersökningsslagdeltagarna i denna studie inte går i skolan idag, utan deras utbildning genomgicks tidigare. Två av de intervjuade peruanerna (Jessica och Rebeca) uttrycker att den yngre befolkningen har betydligt bättre förutsättningar att lära sig om och vårda kulturarvet - detta beror bland annat på bättre ekonomi, utbildning, större tillgång till informationskällor samt en mer befäst läskultur. Analfabetismen har sjunkit drastiskt i Peru under de senaste decennierna vilket såklart har en mycket positiv inverkan på tillgång på information och ett större intresse av att läsa och studera. Utbildning anges av de peruanska enkättagarna som den största informationskällan till kunskap om arkeologi och kulturarv. Dock är fokus på utländsk arkeologi mycket sparsam – fokus ligger på inhemsk arkeologi enligt intervjudeltagarna.

Den redan diskuterade bristande kontextualiseringen av arkeologisk forskning i Sverige togs av intervjudeltagarna bland annat upp i samband med utbildning. Även då man får lära sig om Sveriges äldre historia så tycks detta inte förknippas med arkeologi i skolutbildningen, trots att det är den klart dominerande informationskällan. Svenskarna nämnde vidare att man får höra lite mer om arkeologi i samband med utläring om de gamla storkulturerna såsom till exempel Egypten och de antika kulturerna. Kanske kan detta bidra till att internationellt kända utgrävningar och lämningar tycks vara populärare och anses häftigare bland svenskarna. En annan rimlig förklaring till fenomenet är det statusvärde som resande har i dagens Sverige – liksom en svensk intervjudeltage uttrycker sig: ”Gräset är grönnare på andra sidan” (Inga 2012). Trots utlandsprioriteringen verkar vikingarna inge stolthet hos svenskarna. Förutom det enormt stora utrymme som vikingar och vikingatiden har fått i media och kommersialism kanske vikingatiden är påtagligare för svensken än de andra förhistoriska perioderna eftersom runstenar kan ses på många platser runt om i landet. Till skillnad från till exempel megalitgravar tror jag att vetskapen om runstenar är betydligt mer befast hos gemene man.

4.2.3 Kulturminneslag

Portalparagraferna i Perus och Sveriges kulturminneslagar används, som jag tidigare nämnt, som utgångspunkter för diskussion om kultumminneslagarna. Se ”2.7.3 Kulturminneslag” för portalparagraferna.

Samtliga tre kulturminneslagar som funnits i Peru under de senaste två decennierna har betonat att de prekoloniala lämningarna i landet, under och över mark, är i statens ägo (Higueras 2008:1077, Silverman 2006:4). Detta nämns även i portalparagrafen där det står att lagen bland annat fastställer frågor om ägande, rättslig status och kommersialisering av kulturmiljön. Den svenska portalparagrafen lägger (till skillnad från den peruanska) tyngd på ”allas” ansvar och ägande av kulturmiljön – myndigheter, företag och privatpersoner.

Att peruanerna enligt undersökningen är missnöjda med statens skötsel och ansvar för kulturmiljö har redan diskuterats i kapitlet om ekonomi, men det bör även tas upp här. Staten tycks, trots bristande finansiering av, och intresse för, kulturarv vilja ta del av de ekonomiska fördelar som kulturarvet medför. Att kommersialisering av kulturarvet tas upp som ett av syftena med kulturmiljölagen är drastiskt annorlunda från det svenska synsättet. Detta är dock inte förvånande då de peruanska fornlämningarna är mycket populära turistmål tack vare deras bevaringsgrad och exceptionalitet. Den stora exploateringen av kulturmiljön kritiserar hårt av de tillfrågade peruanerna, och många har påpekat att man verkar prioritera kulturarvet mycket högre i andra länder. Även svenskarna påpekar att statens prioriteringar påverkar kulturmiljön i olika länder. De ekonomiskt lönsamma lämningarna i Peru exploateras och rekonstrueras medan de icke ekonomiskt attraktiva lämningarna nonchaleras. De svar som har uttrycks i intervju- och enkätundersökningarna om statens missbruk av kulturarvet finns även diskuterad i den peruanska arkeologiska forskningen. Se till exempel Higueras (2008) och Silverman (2006). Den peruanska misstron för statens kulturmiljöförvaltning kanske förstärkts av att kulturminneslagen ändrats så ofta de senaste två decennierna. Även kulturdepartementet har nyligen bytts ut (Ministerio de Cultura:2012).

Vi kan i de svenska intervjuerna se återspeglings av det nationella ägandet och ansvaret för kulturmiljön som uttrycks i kulturminneslagen. Två av de intervjuade (Elin och Viktor) tar upp att markexploateringar måste föregås av arkeologiska undersökningar. Enligt dem så anses exploateringsarkeologi vara en bromskloss i det moderna Sverige, men Elin och Viktor anser dock att det är en bra regel, även om man kanske inte alltid borde prioritera alla lämningar. Till skillnad från peruanerna verkar svenskarnas förtroende för den statliga kulturmiljöförvaltningen vara mycket stark, inte minst kan detta utläsas i den uteblivna oron för kulturarvet, en oro som är utbredd bland de tillfrågade peruanerna.

Att den svenska lagstiftningen och intresset för det inhemska kulturarvet går mycket långt tillbaka i tiden tycks ha lett till ett starkt förtroende för statlig kulturmiljövård, men även ett bristande engagemang hos gemene man.

En stor internationell debatt har på senare tid har behandlat nationalism i samband med kulturmiljöförvaltning, så även i Sverige. Källén och Hegerdt (2011) menar att den svenska kulturminneslagen inleder med att befästa att kulturarvet är *vårt*, det nationella: ”*Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda vår kulturmiljö*” (Riksdagen:2011). Källén och Hegerdt (2011:124) menar således att syftet med lagen är att skydda det definierade *svenska*, och särskilja det från ”det andra”. De fortsätter med att skriva:”*The initial statement in KML [Kulturminneslagen] [...] puts a clear emphasis on the existential We – We-the-Swedes. It is our concern, and nobody else that Our heriatage is protected.*” (Källén & Hegerdt 2011:124).

Att arkeologi och kulturarv grundades i nationalistisk anda är de flesta överens om, men det behöver inte nödvändigtvis vara problematiskt om man är medveten om detta (Engström 2005:10). Dock menar man att en viss problematik existerar i vissa formuleringar i kulturminneslagen, se till exempel Kristiansen (1996) och Beckman (1998) för djupare diskussion.

Man bör inte bortse från att arkeologi och kulturarv ofta missbrukas av nationalistiska och rasistiska rörelser, och att ombearbeta gamla narrativ är absolut av vikt. Att dock dra det så långt som Källén och Hegerdt (2011) gör när de menar att portalparagrafen i kulturminneslagen indikerar ett negativt nationalistiskt synsätt anser jag i det närmaste befängt. *Deras tolkning* av paragrafen (se citat ovan) är snarare vad som befäster det synsätt som de påstår att KML förmedlar – att *vi* och *nationellt* är synonymt med det traditionellt svenska och de traditionellt svenska. Portalparagrafen i sig uttrycker inte någon indikering på vem eller vad som kan falla inom ramarna för begreppet *vi*. Att det är ett nationellt ansvar är givet – Sveriges lagar kan inte appliceras utanför nationen utan begränsas av landets gränser, men att ”nationellt” är synonymt med att avgränsa sig mot omvärlden ligger snarare i betraktarens öga.

Vi kan utifrån svaren från svenskarnas intervjuer se att det finns en viss stolthet i vikingatänket – man bör dock vara försiktig med att förknippa stolthet med antagandet att uppskattning av det lokala, regionala eller nationella är synonymt med en föreställning om överhöghet gentemot det främmande. Att utläsa av enkät- och intervjufrågan ”Tror du att arkeologi är viktigare i vissa länder än i andra? Om ja, varför?” så är både svenskar och peruaner helt eniga om att arkeologi är lika viktigt för alla människor, oavsätt nationalitet.

De som svarat att det *är* olika viktigt menar att detta beror på yttre omständigheter, och inte människors behov eller berättigande. Med yttre omständigheter avses till exempel statens prioriteringar och rikedom av arkeologiska lämningar.

4.2.4 Kolonisering

Inga direkta uttryck för hur koloniseringshistoria påverkar synen på och förhållandet till arkeologi och kulturarv har uttryckts i undersökningarna av den peruanska och svenska domänen. Dock tycker jag mig skönja tendenser i svaren som kan sättas i samband med koloniseringsfrågan.

Perus långa koloniseringshistoria har föranlett en etnisk multiplicitet i landet. Ursprungsbefolkningen bor framförallt i Anderna och regnskogsområdet medan mestiser (ättlingar till européer och ursprungsbefolkning) dominerar den infrastruktuellt dominerande kustregionen (Landguiden 2012). Stark regional identitet och slitningar dem emellan tas till exempel upp som en stark anledning till försvåring av kulturarvsarbete av intervjuade Rebeca. Men Perus blandning av etniciteter, språk, kulturer och klimatzoner tas även upp ur ett positivt perspektiv – den stora mångfald som landet bjuder på samt kännedom om nationens förslutna som arkeologin kan bidra med (intervjuade Rebeca 2011). Det är inte förvånande att Peru som relativt ny självständig stat – som dessutom har en hundraårig historia av heta inrikespolitiska konflikter – tycks besitta en större stolthet för det nationella prekolumbianska kulturarvet, vilken ofta är i folkus. Detta återspeglas till exempel i intervjuerna där peruanerna tycker att man är mer intresserad av inhemska arkeologi. I de svenska intervjuerna är intresset stort för utländska fynd. Peruanska Eduardo uttryckte att folk nuförtiden tycks ha ett stort intresse av att bevara det traditionellt peruanska. Detta går igen i och med man i skolan får lära sig primärt om Perus historia. Silverman (2006:1f) menar att kulturarvsfrågor drivs hårdare i nyligen självständiga stater såsom Peru, där kulturarvet anses berättiga en nationell existens. Detta mönster kan även ses i äldre stater såsom Sverige – framförallt längre bak i tiden då arkeologi och kulturarvsforskning växte fram.

Man kan spekulera i att det svenska synsättet (såsom det utläses i intervjuerna) – att arkeologi är häftigare utomlands – till viss del kan bero på en nationell trygghet som har vuxit fram i ett land där fred har varat över 200 år och självständigheten går långt tillbaka i tiden. Man tycker även i Sverige att det är mycket viktigt att känna till sina rötter, men man tycks inte längre ha samma starka drivkraft att hävda dem. Till exempel så anger samtliga intervjuade svenskar att arkeologi är viktigt för att sätta sina egna levnadsförhållanden och sin samtid i ett perspektiv – arkeologin berättigas konsekvent ur ett nutidsperspektiv. Nutidsperspektivet är även av vikt enligt de intervjuade peruanerna, men de uttrycker även att de gamla kulturerna har ett egenvärde i sig. Till exempel så uttrycker yrkesassociationen *Colegio de Arqueólogos del Perú* att kulturarvsarbete ska ge röst åt de förfäder som inte kan föra sin egen röst eftersom deras land koloniserades av spanjorerna (Silverman 2006:13).

Vissa av de svenska enkättagarna uttrycker att man tror att arkeologi prioriteras högre i länder med starka nationalistiska intressen. Detta är något som helt klart kan ses, inte minst i de europeiska länderna under 1900-talets första decennier då nationalismen var stark (se till exempel Källén och Hegardt 2011:113). Idag tycks den nationella andan vara starkare i Peru, något som kan vara en naturlig följd av koloniseringen, och den nyligen fredliga och självständiga staten.

4.2.5 Arkeologisk vetenskapshistoria

De diskurser från enkät- och intervjuundersökningarna som kan sättas i samband med vetenskapshistoria har redan diskuterats flitigt i föregående diskussionskapitel, såsom regionala slitningar i Peru, den politiska förvaltningen av kulturarv i Sverige och Peru och koloniseringens samhälleliga följder. Som en följd blir detta ett kort diskussionskapitel.

Trots den mycket bristfälliga rapporteringen i Peru av arkeologiska undersökningar så visar figur 5, enkätfrågan ”Tycker du att arkeologisk forskning är tillgänglig för allmänheten”, att peruanerna tycker att forskningen är mer tillgänglig än vad svenskarna gör. Detta kanske kan bero på den mer omfattande medierapporteringen om arkeologiska fynd i Peru samt den enormt stora kommersialismen som omfattar många Peruanska arkeologiska lämningar. Liksom diskuterat tidigare kan även plundringsproblematiken bidra till större arkeologisk uppmärksamhet i Peru. I Sverige är däremot inte arkeologiska upptäckter lika ekonomiskt viktiga. Detta bidrar förmodligen till ett mer inomvetenskapligt fokus, snarare än att brännpunkten i första hand ligger på internationell förmedling och ekonomiskt vinstdrivande projekt. Ett inomvetenskapligt detaljfokus skadar förmodligen arkeologins aktualitet såsom den uppfattas av gemene man (se figur 5). Lekmännen är inte insatta i vad som sker idag i den svenska arkeologiska forskningen, eller ens vad arkeologer egentligen håller på med, såsom de tre intervjuade svenskarna uttryckte det.

4.3 Fortsatt forskning

Fler internationellt komparerande studier om arkeologi och kulturarvsförvaltning är av vikt – det finns mycket att lära från både lekmännen samt de professionella inom fältet från olika länder. Alla tampas med olika problem, och att diskutera dessa internationellt leder till att vi kan dra nytta av varandras kunskaper och infallsvinklar. Att reflektera kring varför det arkeologiska fältet ser ut på ett visst sätt, och varför vi har så olika forskningstraditioner och narrativ i olika delar av världen, måste förstås och diskuteras mot andra samhälleliga aspekter.

5 Slutsats

Det finns skillnader såväl som likheter i lekmannens syn på och förhållande till det egna landets arkeologi och kulturarv mellan den peruanska och den svenska domänen. Den svenska stadsbefolkningen har ett mer polariserat förhållande till arkeologin – endast den intresserade vet mycket om det arkeologiska fältet i Sverige medan den ointresserade vet mycket lite. Den peruanska stadsbefolkningen är mer generellt medveten om den inhemska arkeologin eftersom kulturarvet ständigt är i blåsväder. Stort tryck på kommersialisering av det exceptionella prekolumbianska kulturarvet bidrar till undermåligt ansvar för kulturmiljöns hållbarhet. Att Peru för inte så länge sedan blev en fredlig självständig stat har lett till att kulturarvet uppmärksammas mer, inte minst politiskt. Likheter mellan länderna ligger i att alla anser att arkeologi är viktigt – för alla människor världen över.

De samhällsekonomiska parametrar som symboliserar Bourdieus *kapital* förklarar många av de diskurser som kan ses i undersökningen mellan Lima och Stockholm: Ekonomi, utbildning, kulturminneslag, kolonisering och arkeologisk vetenskapshistoria. Parametrarna ger potentiella förklaringar till varför vi ser skillnader i förhållandet till och synen på det inhemska kulturarvet.

Det bekräftas således att sociala faktorer i allra högsta grad påverkar en folkgrupps *habitus* även i diskussionen om arkeologi och kulturarv – deras sätt att se på ett fenomen påverkas starkt av *kapitalet*.

6 Sammanfattning

Syftet med denna studie var att belysa och försöka förstå arkeologins roll i olika domäner; Lima och Stockholm representerar stadsmiljöer i Peru och Sverige. Uppsatsen är genom en komparativ studie mellan Peru och Sverige ett försök att diskutera lekmannens relation till, och syn på, sitt lands arkeologi.

Frågeställningarna lyder:

- *Hur skiljer sig och synen på, och förhållandet till, det egna landets arkeologi och kulturarv mellan den peruanska och svenska domänen?*
- *Vad kan eventuella skillnader bero på?*

Frågorna diskuteras genom en kvalitativ intervjustudie och kvantitativa enkätundersökningar i Lima och Stockholm. Resultaten diskuteras sedan mot utvalda samhällsparametrar. Till min teoretiska ansats lät jag mig inspireras av fransmannen Pierre Bourdieus kultursociologi. Samhällsparametrarna valdes ut mot bakgrund av Bourdieus kapitalbegrepp, och består av ekonomi, utbildning, kulturminneslag, kolonisering och arkeologisk vetenskapshistoria.

Studien är förståelsegrundad och har en reflexiv ansats, vilket innebär att allt som ingår i den vetenskapliga studien är beroende av sitt sammanhang, även den person som bedriver forskningen. Arbetsmetoden söker således förstå ett fenomen snarare än beskriva empiriska iakttagelser.

Resultatet av studien är att det finns stora skillnader men även likheter mellan stadsbefolkningarna i Sverige och Peru. Lekmannens förhållande till arkeologi och kulturarv diskuteras genom intresse, kunskapinhämtning, forskningssyn och vikt av arkeologi och kulturarv. Den svenska domänen är inte lika insatt i vad inhemsk arkeologi och kulturarv innebär därför att det inte kontextualiseras på ett bra vis i skola e.dyl. Dock vet den intresserade svensken mer än den intresserade peruanen. En starkare läskultur och bättre ekonomisk standard underlättar inläring i Sverige. I den peruanska domänen är man framförallt medveten om den inhemska arkeologin på grund av de svårigheter och konflikter som hotar kulturarvet. De rika arkeologiska monumenten plundras eller belastas av tung turism och kommersialism. Forskningen blir i Peru sekundär. Intresset för arkeologi och kulturarv är överlag måttligt i både Lima och Stockholm. Den yngre peruanska generationen har bättre förutsättningar för att lära sig mer om kulturarvet och kommer att vårda det bättre. I Sverige anses det mer intressant med arkeologi och historia på utlandsresor än hemma. I Peru är man mer intresserad av inhemsk arkeologi. Både peruaner och svenskar anser att arkeologi och kulturarv är mycket viktigt, lika viktigt för alla människor oavsett nationalitet. Man är även överens om att inrikespolitiken har en stor inverkan på hur arkeologi och kulturarv prioriteras och behandlas.

Källförteckning

Tryckta källor

Alvesson, M., Sköldbäck, K. 2008. *Tolkning och reflektion – Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Upplaga 2. Lund: Studentlitteratur

Alzén, A., Hedrén, J. 1998. *Kulturarvets natur*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion

Anselm, J. (red). 1993. *Modernisering och Kulturarv*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion

Baudou, E. 2004. *Den nordiska arkeologin – historia och tolkningar*. Stockholm: Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien

Beckman, S. 1998. Vad vill staten med kulturarvet? I: Alzén, A., Hedrén, J. (red). 1998. *Kulturarvets natur*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion

Bourdieu, P. 1995. *Praktiskt förnuft – Bidrag till en handlingsteori*. Översättning från franskan av Gimdal G., Jordanbrandt, S. Göteborg: Daidalos AB

Broady, D. 1998. Kapitalbegreppet som utbildningssociologiskt verktyg. *Skeptronhäften/ Skeptron Occasional Papers*, 15. Köpenhamn: Hans Reitzels Förlag

Broady, D. 1988. Kulturens fält - Om Pierre Bourdieus sociologi. *Masskommunikation och kultur, NORDICOM-Nytt/Sverige*, [online]. Nr 1-2. Tillgänglig på www.dsv.su.se/~jpalme/society/pierre.pdf

Danermark, B., Ekström, M., Jakobsen, L., Karlsson, J. C. 1997. *Att förklararasamhället*. Lund: Studentlitteratur

Engström, M. 2005. *Arkeologi i förändring – Om arkeologer, allmänhet och statlig kulturmiljövård*. C/D-uppsats. Lund: Institutionen för arkeologi och antikens historia

Grundberg, J. 2004. *Historiebruk, Globalisering och Kulturarvsförvaltning – Utveckling eller konflikt?* Göteborg: Institutionen för Arkeologi, Göteborgs Universitet

Hegardt, J., Källén, A. 2011. Being Through the Past: Reflections on Swedish Archaeology and Heritage Management. I: Lozny, L.R., (red). 2011. *Comparative Archaeologies – A Sociological View of the Science of the Past*. New York: Springer Science, Business Media. Sid. 109-136.

Higueras, A. 2008. Cultural Heritage Management in Peru: Current and Future Challenges. I: Isbell, W.H., Silverman, H. (red). 2008. *Handbook of South American Archaeology*. New York: Springer. Sid. 1073-1088.

Kristiansen, K. 1996. Old Boundaries and New Frontiers – Reflections on the Identity of Archaeology. *Current Swedish Archaeology*, 4. Sid.103 – 122.

Körner, S., Wahlgren, L. 2002. *Praktisk statistik*. Upplaga 2. Lund: Studentlitteratur

Lozny, L.R. 2011. Archaeology in the Age of Globalization: Local Meanings, Global Interest. I: Lozny, L.R. (red). 2011. *Comparative Archaeologies – A Sociological View of the Science of the Past*. New York: Springer Science, Business Media

Lozny, L.R. (red). 2011. *Comparative Archaeologies – A Sociological View of the Science of the Past*. New York: Springer Science, Business Media

Shimada, I., Vega-Centeno, R. 2011. Peruvian Archaeology: Its Growth, Characteristics, Practice, and Challenge. I: Lozny, L.R., (red). 2011. *Comparative Archaeologies – A Sociological View of the Science of the Past*. New York: Springer Science, Business Media. Sid. 569-612.

Silverman, H. 2006. Cultural Resource Management and Heritage Stewardship in Peru. *CRM: The Journal of Heritage Stewardship*, 3(2). Köpenhamn: Hans Reitzels Förlag

Thomsson, H. 2010. *Reflexiva intervjuer*. Lund: Studentlitteratur

Trost, J. 2007. *Enkätboken*. Upplaga 3:2. Lund: Studentlitteratur

Muntliga uppgifter

Alvarez, L.,J. ”*Antropologia – Tecnicas y metodos de investigacion*”. Föreläsning 2011-10-05, Pontificia Universidad Católica del Perú.

Godos Cornejo, R. Samtal 2011-12-20.

Internet

Agenda kulturarv. Tillgänglig på

http://agendakulturarv.raa.se/opencms/export/agendakulturarv/sidor/om_projektet/om_projektet.html [Hämtad 2012-04-16].

Central Intelligence Agency. *The World Fact Book*. 2012.

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pe.html> [Hämtad 2012-04-16]

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sw.html>[Hämtad 2012-04-16]

Ekonomifakta. 2011. <http://www.ekonomifakta.se/sv/Fakta/ekonomi/Tillvaxt/BNP-per-capita/> [Hämtad 2012-04-22]

El Gobierno del Perú. 2008.

http://www.peru.gob.pe/docs/PLANES/94/PLAN_94_LEY%20N%C2%BA%2028296_2008.pdf
[Hämtad 2012-04-22]

EU:s statistikkontor Eurostat. 2012.

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_li02&lang=en [Hämtad 2012-04-22]

Isaksson, J. 2011. ”Kvalitativ intervju – Från Tal till Text”. Powerpoint, Institutionen för Socialt arbete. Tillgänglig på

https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:tu3Fed2FRkoJ:www8.stat.umu.se/kursweb/vt012/staa_socumom1/%3Fdownload%3DKvalitativ%2520intervju%2520vt%252012.pdf+Kvalitativ+intervju+%E2%80%93+Fr%C3%A5n+Tal+till+Text&hl=sv&gl=se&pid=bl&srcid=ADGEESj-ET09DaVNCws3Cm5bIuTbUIyLRUNZIqt7dkGNQDLURXKUOjkWerytKY71QvRJfZVp-Kffa6zgARtC3jb72Tqd81wQHMArHs1rfGmBNnr10PLt1IcnGat0gfinuTSsphli1H&sig=AHIEtbTHmNjZW872xSs82V6m500p9789Cw [Hämtad 2011-12-25].

Ministerio de Cultura. 2012. <http://www.mcultura.gob.pe/historia> [Hämtad 2012-04-22]

Nationalencyklopedin. Definition ”kulturarv”. Tillgänglig på

http://www.ne.se/ludwig.lub.lu.se/sve/kulturarv?i_h_word=kulturarv [Hämtad 2012-04-16]

Sveriges Regering. 2005. <http://www.regeringen.se/sb/d/2468> [Hämtad 2012-04-22]

Sveriges Riksdag. 2011. http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-1988950-om-kulturminnen_sfs-1988-950/#K1 [Hämtad 2012-04-22]

United Nations Statistic Division. 2012a.

<http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/socind/default.htm> [Hämtad 2012-04-21]

United Nations Statistic Division. 2012b. <http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Data.aspx> [Hämtad 2012-04-21]

Utrikespolitiska institutet. *Landguiden*. 2012.

<http://www.landguiden.se/Lander/Europa/Sverige/Aldre-Historia> [Hämtad 2012-04-22]

<http://www.landguiden.se/Lander/Sydamerika/Peru/Modern-Historia> [Hämtad 2012-04-22]

Bilagor

BILAGA 1 - Intervjuer

PERU, december 2011.

Jessica är 32 år gammal och arbetar som tidningsfotograf.

- Vilken relation har du till peruansk arkeologi?

Min relation till arkeologi bygger på det jag lärt mig i grundskolan och det jag har intresserat mig av på tv, de senaste upptäckterna som presenteras. Till exempel den mumifierade kvinnan "Juanita" som finns utställd på ett museum i Arequipa (en stad i södra Peru). Jag har varit där och sett henne genom arbetet. Delar av det jag känner till är genom mitt resande. "När det är en stor upptäckt [i Peru] med internationellt intresse så får det såklart publicitet [i medierna]!" Jag har även en kompis vars bror är en mycket känd peruansk arkeolog. Genom kompisens får jag höra mycket om det senaste i peruansk arkeologi.

- Är du mycket intresserad av arkeologi?

Mer eller mindre. Jag måste givetvis hålla mig informerad eftersom jag jobbar i media. Om du hade frågat en annan person kanske den inte hade vetat. Och om man frågar personer med en låg socioekonomisk nivå så vet de förmodligen bara det som de har lärt sig i skolan. Deras kunskap är inte djup, de vet bara litegrann.

- Tycker du att arkeologi är viktigt?

Jag tror det, liksom alla yrken är viktiga. Arkeologi är viktigt just för att det är historia. Tack vare arkeologerna hittar man alltid nya stora upptäckter som blir internationellt kända genom till exempel dokumentärer. Det är viktigt för folk att känna till sina rötter, och man lär sig mycket om de gamla kulturerna. Jag intresserar mig mycket av historia.

- Har arkeologin en roll, och i så fall vilken, i samhället?

Här i Peru intresserar man sig inte mycket. Folk saknar intresse för att läsa, det saknas en läskultur. Men jag brukar läsa med sina syskonbarn för att de ska börja tycka om det. Och det såklart finns kretsar i samhället där man är intresserad av arkeologi.

- Tycker du att arkeologisk forskning är tillgänglig för allmänheten?

Inte alltid. Eftersom jag är med i en redaktion så får jag alltid veta om det händer något viktigt inom arkeologin. Då söker vi upp arkeologen som sedan berättar om det för oss. Allmänheten får vänta på nyheterna, och varje företag [medieföretag] publicerar de nyheter som de intresserar sig av, de mest populära. Makten ligger hos medierna.

Jag tror att det är program om arkeologi på flera kulturkanaler, men det tittar man inte på. Det saknas ganska mycket intresse.

- Tror du att peruanerna är mer intresserade av arkeologi här i Peru, eller också av andra länders arkeologi?

Jag tror av både och. Man lär sig mer om Peru i skolan.

- Anser du att arkeologi är viktigare i vissa länder än i andra?

I vissa länder har de projekt i vilka jag tror att man kommer hitta intressanta saker. Som i USA eller länder i Europa. De spenderar jättemycket pengar på utgrävningar och projekten är enorma. Men så är det inte här. Staten är inte intresserad, de ger inte pengar till arkeologiska projekt. Länsstyrelserna har inte råd att lägga pengar på utgrävningar.

- Och för folk då, tror du att det är lika viktigt för alla att känna till sin historia?

Jag vet att folk är intresserade av "vårat". Men jag känner att folk i andra länder är mer insatta. Här är det inte lika mycket så, inte 100 procent.

- Jag har förstått att arkeologi är viktigt för turismen här, så jag förstår inte varför staten inte investerar för att förbättra landets arkeologi?

Precis! Och de tillåter till och med fester i monumenten, till exempel i Chan Chan. Hur tänker de? Jag mår dåligt över hur det påverkar kulturarvet! Vi måste skydda det. Hur kan de ha fester med stora högtalare i lämningarna? Föreställ dig!

Och varje gång det har regnat mycket reparerar de monument. Då förstör de ju den originella strukturen. När folk åker till Cusco så är det inte för att de är intresserade av inkakulturen, utan för att ta ett kort och lägga upp på facebook. Och det finns övergivna huacas [en slags struktur byggda av soltorkad lera] bara några kvarter härifrån, och ingen bryr sig om dem. Vad ska jag säga, det är väldigt fattigt här helt enkelt.

Eduardo är 30 år gammal och arbetar som personaladministratör på ett företag.

- Vilken relation har du till peruansk arkeologi?

Inte så stark relation. Ibland brukar jag gå på museer och titta på arkeologiska lämningar. Jag känner till *el señor de Sipán* [en känd kammargrav från norra Perus kust] och andra intressanta fynd från Peru. Jag har en viss kännedom.

- Hur har du tillgodogjort dig din kännedom?

Egentligen har jag lärt mig väldigt lite i skolan. Det jag vet är framförallt sådant jag har hört från kompisar och saker jag har åkt och tittat på... Ett personligt intresse.

- Tror du att folk här har ett stort eller litet intresse för sin historia?

Jag tror faktiskt att de har ett ganska stort intresse. På den senaste tiden verkar vissa idéer ha fastnat, folk verkar gilla det som pågår.

- Tycker du att arkeologi är viktigt?

Ja det gör jag faktiskt. Vi måste ge det lite mer uppmärksamhet här i Peru. Man ger inte arkeologi den uppmärksamhet som man borde.

- Och varför är det viktigt?

För att arkeologi hjälper oss ta reda på vad som har hänt i det förgångna, var vi kommer ifrån och hur vi har utvecklats bit för bit.

- Vilken roll tycker du att arkeologi har i samhället?

Det är lite glömt. När de hittade *Juanita* (den mumifierade kvinnan), ett slags fynd till, så bidrog det till en lite starkare relation. Fast man ser ganska ofta att folk tar bort *huacas* för att konstruera byggnader, och det borde de inte.

- Tycker du att arkeologisk forskning är tillgänglig för allmänheten?

Egentligen inte. Här är det ganska svårt att få se en utgrävning. Fast de presenterar en del resultat.

- Så det är mest via medier, museer och så vidare?

Ja, det finns information i medierna som folk kan ta del av, mest tidningar och magasin.

- Tror du att peruaner är mest intresserade av peruansk arkeologi eller också andra länders?

Vad jag har sett så verkar peruaner vara ganska insnövade på det som har hänt i peruansk arkeologi nu. Man vet mycket lite om det som händer utomlands.

- Varför?

Det kan bero på att man på senaste har varit mån om att fortsätta sina traditioner och normer... Maten, saker man gör på vissa sätt.

- Så för att känna till sin historia?

Ja.

- Är arkeologi viktigare i vissa länder än andra, eller lika viktigt överallt?

Mig verkar det som att man ger det lite större vikt än vad man gör här i Peru. Jag har hört, och sett på nyheterna, tidningar och sådana saker, att de avancerar mer i andra länder. Som till exempel historierna om mayaindianerna, världens slut. Det verkar vara mer folk som håller på med sina projekt längre, som i Mexico nu. De har andra sätt för folk att ta till sig sin historia.

- Och tror du att det är viktigare för vissa människor att känna till sin historia än andra, eller inte?

Nej, jag tror att det är lika för alla.

Rebeca är 60 år gammal och jobbar med genusfrågor

- Vilken relation har du till peruansk arkeologi?

Framförallt så är arkeologin en del av vårt förflutna, vittnesbörden om våra förfäders prövningar. Jag är produkten av föregående generationer. ... Alla kulturer, blandningar av etniska grupper, kunskaper och historier om varje kultur och etnicitet.

- Har du stor kunskap om den peruanska arkeologin?

Jag skulle nog inte säga *stor* kunskap. Men jag har alltid tagit reda på kunskap om Perus historia. Jag intresserar mig mycket av myterna, legenderna, historierna etc. Jag har alltid försökt ta reda på lite mer än det som jag har lärt mig i skolan och det som jag har sett reportage om. Jag har köpt böcker och varit på seminarium och så. Det är mer ett personligt intresse.

- Och tror du att många personer har samma intresse för peruansk arkeologi som du har?

Jag tror att det är relativt. Det är nog väldigt olika från person till person, man kanske inte kan generalisera. Det är väl olika i olika kretsar, vissa lockas av sin historia och vissa inte.

- Är arkeologi viktigt? Och vilken är dess roll i samhället idag?

Jag tycker att det är en nyckelfaktor som tillåter oss lära känna vår historia; varifrån vi kommer, vad vi har gjort, hur våra förfäder har haft det, blandningen av kulturer och etnicitet. Här i Peru är allt en blandning, ett land som är rikt på kulturell, etnisk, språklig och klimatisk mångfald.

- Tycker du att arkeologisk forskning är tillgänglig för allmänheten?

Mig verkar det inte så. Till exempel så får allmänheten inte höra om de stora fynden förens det redan är etablerat, man får inte följa med under forskningens gång. Här i Peru finns det även en stark oro över alla övergivna arkeologiska monument. De är inte skyddade av någonting. Jag vet från dokumentärer att de till exempel i Mexico värderar sitt arkeologiska kulturarv mycket högre. Det känns som att det inte är så i Peru. Det finns starka slitningar i Peru mellan etniciteter. Till exempel så tror inte folk från Arequipa [där de flesta är mestiser – europé/indian] att Macchu Pichu kan ha konstruerats av förfäder till den andinska befolkningen i Cusco [där majoriteten är indianer]. Ariquipeñerna ser ner på den andinska befolkningen.

- Så är det mer stridigheter om historien mellan folk snarare än att man talar om en historia för hela folket?

Jag tror att det är en del av landets idiosynkrasi. Jag antar att det inte bara är ett problem i Peru, utan i alla länder. Här värderar alla etniciteter varandra. Det är en nedvärdering och ignorans över allt de gör.

- Tycker du att många personer har ett intresse av att lära sig mer, såsom att de går på museer eller arkeologiska lämningar?

Jag tror inte att det finns en så stark kultur att besöka museer i Peru. Jag tror också att man behöver betala inträde på museerna. Så det kan mycket väl vara så att många från över- och mellanklassen går på museer, men den stora underklassen har svårt med överlevnaden och spenderar knappast pengar på museer. Jag tror inte att det är intresset som saknas. Det som saknas är för det första bra information om vad som finns att se på museer e.dyl., all värdefull information om vårt förflutna. För det andra är det en ekonomisk fråga.

- Tror du att peruanerna är mer intresserade av peruansk arkeologi eller även av andra länders arkeologi?

Om vi pratar om andra länder så innebär det att man måste ha möjligheten att resa.

- Ja, eller att man läser information eller lär sig i skolan till exempel?

Den information som man får i skolan är väldigt ytlig. Det är obligatoriskt att läsa, men det är ingen djup information. Man lär sig lite om pyramiderna [i Egypten]. Sådan kulturell information är bra för att lokalisera sig i världen. Nu har information plötsligt blivit mycket mer lättillgänglig i och med all teknologi, såsom internet. Man kan prata med olika människor. Den yngre generationen har möjlighet att lära sig mer om, inte bara Perus förflutna, utan även om de stora kulturer som har existerat runt om i världen.

- Tror du att arkeologisk forskning är viktigare i vissa länder mer än andra, eller lika viktigt?

Jag tror att andra länder bryr sig mer om arkeologi, till exempel det jag hört om Mexico och Canada. Men jag vet inte hur det är i andra länder som till exempel Indien och Kina.

- Tror du att det är samma nödvändighet att känna till sin historia för alla?

Jag tror att det finns skillnader i styret av länder. Här i Peru bryr sig inte staten om att ge resurser till kulturarvet. Projekt som är universitetsfinansierade eller privat finansierade är de största. De bästa museerna är de privatägda.

- Men tror du att det är olika viktigt för olika folkgrupper att känna till sin historia? Till exempel att det skulle vara någon skillnad mellan koloniserade och ickekoloniserade länder?

Jag vet inte hur det är med folks intresse. Här blir man inte motiverad av familjen, skolan eller staten till att lära sig om det förflutna. Det känns som att motivationen är låg. Fast jag har sett i år att de har utgrävningar för barn på PUPC [univeristet i Lima]. Vi närmar oss en förändring, ett nytt synsätt för att intressera oss mer för historia. Det går hand i hand med att vi kommer att värdera det högre och skydda vårt kulturarv bättre. Det öppnar för större kännedom om landets historia.

SVERIGE, mars 2012.

Elin är 25 år och veterinärstudent.

- Vad har du för relation till svensk arkeologi?

Jag har inte så stor relation. Eller i och för sig, ute på Ultuna [i Uppsala] där jag bor är det ju mycket utgrävningar. Det kan man ta del av litegrann. Jag har sett lite utgrävningar, och så hör man ju om utgrävningar. Men det är inte så att jag själv har sökt upp det eller att jag själv har tagit del av det.

- Har du lärt dig något i skolan, grundskolan eller..?

Nej, egentligen så har jag inte gjort det. Jag tyckte inte att jag har fått så mycket information i skolan. Mer "arkeologer gräver upp skelett ur jorden" typ. "Det här är en arkeolog." Men i och med att det området där jag har vuxit upp [Skokloster] är rikt på kulturhistoriska lämningar så tycker jag att man har hört, och fått lite information, om hur det var förr. Men det känns som att det är ganska bristande att man kopplar ihop det med arkeologi. Det har liksom inte fått någon konsensus. Det man lär sig i skolan är "såhär var det förr", men inte att man har grävt på olika platser. Det finns ju väldigt mycket lämningar häromkring men det känns inte som att vi har besökt dem med skolan. I alla fall inget som har lämnat så mycket intryck. Jag vet inte om det är för att barn inte är intresserade.

- Tycker du att arkeologi är viktigt?

Ja det tycker jag. Jag tycker att det är viktigt för att det är väldigt intressant. Ur mitt perspektiv tycker jag att det är spännande att veta hur saker har förändrats över tid. Litegrann hur vårt samhälle påverkar oss, om man kan se förändringar gentemot hur det var tidigare. För det är mycket prat om hur vi lever och hur det påverkar oss, att vi inte lever som vi gjorde förut. Och så ska man gå tillbaka till att leva mer stenåldersmässigt på alla vis. Men alltså, det känns som att folk bara slänger sig med väldigt fina uttryck men att det inte är underbyggt.

Eftersom jag är intresserad av sjukdomar så tycker jag att det är spännande att få veta vilka sjukdomar som fanns förut. Om man till exempel hade mycket problem med djur och människor som man ser nu, ledproblem och så. Vi kan ju inte veta hur det kommer se ut i framtiden, men vi kan ju faktiskt se hur det har sett ut tidigare. För att vi ska kunna säga något om framtiden och hur eventuella behandlingar kan verka så behöver vi också veta hur det har sett ut i det förflutna. Då kanske man kan förstå att mycket ligger i hur vi håller djuren eller hur vi sköter oss själva nu. Då kanske man inte bara kan medicinera orsaken utan måste gå till grunden med problemet. Och då kan det ju vara bra med arkeologi till exempel.

- Är den arkeologiska forskningen tillgänglig för allmänheten?

Det är den säkert. Men det känns som att man måste leta för att kunna säga något.

- Det är inte som att man forceras till att se det om man inte vill?

Nej, inte om man inte aktivt letar efter det. Men så är det väl egentligen med all forskning. Både för att man ska kunna ta till sig, och för att man ska hitta den överhuvudtaget, så måste man liksom söka upp den själv mer eller mindre. Och på ett sätt är det bra och på ett sätt dåligt. Man kanske inte har eller tar sig tid för att leta upp sådant. Men samtidigt blir ju det man blir serverat en så vriden bild, så då kan man ju inte heller egentligen bilda sig en egen uppfattning. Men så är det ju med allting, när man väl börjar leta i det så inser man vilken stor värld som finns. Annars tror man att "jag vet ganska mycket" fast man egentligen inte vet någonting. Det finns säkert tillgängligt, man tänker bara inte på att det finns förrnns man får höra om det från någon. Om man bara börjar intressera sig så finns det ju här i omgivningarna också.

- Tror du att folk är intresserade eller tycker man att det är ganska tråkigt?

Alltså, jag tänker att folk överlag inte är så himla intresserade av annat än sig själv. Du förstår vad jag menar. Jag tror att om man vet mer så blir saker mer intressant. Men det finns så himla mycket saker som folk inte tar sig tid att lära sig om. Så då tror jag inte att arkeologi står högst upp på listan på vad man skulle vilja lära sig. Det betyder väl inte att folk inte tycker att det är intressant, men jag tror bara att folk tycker att det är alldeles för avlägset.

- Som att folk inte riktigt är medvetna om att det finns arkeologi i Sverige?

Nej precis. Jag tror att folk tänker att arkeologer är en liten grupp människor som åker runt och letar dinosaurier eller någonting. Att det är det man ser, liksom. Eller något som försenar byggen. Allting som försenar vårt lathetssamhälle, det är ju ”lite jobbigt” och då kanske arkeologen kommer in lite i det facket. Men jag tror inte att folk kopplar ihop att det är samma personer som tar reda på vårt eget ursprung, utan snarare att det är ett nödvändigt ont.

- Tror du att svenskar är mer intresserade av andra länders arkeologi eller sin egna?

Men som sagt så tror jag inte att folk är medvetna om att det finns arkeologi i Sverige på det viset. Och då tänker jag att de kanske är mer intresserade av det som är allmänt erkända arkeologiska stora utgrävningar. Lite mer imponerande grejer. Överlag tror jag att vi har en ganska stark patriotism, att ”vi kommer från vikingarna” och att vi vill hålla fast vid vårt ursprung. Jag tror ändå att svenskar är intresserade av vårt ursprung i grunden... Att vi vill veta lite, och känna att vi är de här ”urpersonerna”. Men återigen tror jag inte att man kopplar ihop det med arkeologi. Jag tror istället att man hypar det, och då ska man åka till Peru och titta på Macchu Pichu och stora utgrävningar.

- Är det viktigare med arkeologisk forskning i vissa länder än i andra?

Jag tänker att det verkligen är lika viktigt i alla länder. För mig i alla fall. Men det är väldigt olika hur det prioriteras, och det är ju tråkigt. Men överlag så borde det ju inte vara någon skillnad. Fast et är klart, om det t.ex. är ett land med ny landmassa så är det ju kanske inte lika viktigt där.

Inga är 57 år och arbetar som diakonissa.

- Vilken har du för relation till svensk arkeologi?

Jag har ingen relation alls egentligen, eftersom jag inte har kommit i kontakt med det mer än att jag har varit på Birka. Så jag har ingen egen relation direkt, det kan jag inte säga, men jag tycker att det är jätteintressant. Birka var jätteintressant, det var bara synd att vi inte fick en guidad tur för det hade gett mer än att gå runt själva.

- Men det du vet om arkeologi, är det sådant som du har lärt dig i skolan, eller via medierna eller...?

Vad ska jag säga... Det är väl så, det är väl inte mycket mer än vad folk i allmänhet vet. Men när jag läste historia så pratade vi ju om det. Man knöt an till arkeologi när det gällde den svenska historien, vad man har hittat och sådär. Men det är ju inget ämne man tar upp när man läser historia på universitetet – inte som ämne, men man anknyter ju till det eftersom det är de källor vi har till vår äldsta historia.

- Är arkeologi viktigt?

Ja det tycker jag att det är, absolut! Det är jätteviktigt att veta sin historia. Det är ju därför jag har läst historia - för att jag tycker det är viktigt att förstå den tid man lever i och sätta sin egen tid och sitt sammanhang i ett större perspektiv. Då är ju arkeologi viktigt, det är ju den kunskapskälla vi var till vår äldsta tid.

- Och hur hjälper det oss nu, eller påverkar dagens samhälle?

Det tror jag att det gör, men jag tror att problemet kan vara att få ut resultat och kunskaper på ett bra sätt.

- Det är faktiskt en av frågorna, om du tycker att den arkeologiska forskningen är tillgänglig för allmänheten?

Det kanske den är mer än vad jag vet. Det kan bero på att jag inte är så uppdaterad.

- Men det är inte så att det är någonting som man "får gratis"?

Det kan nog hända att man får det genom populärtidsskrifter och så. Jag tycker att man skriver en hel del om olika länders forskning. Men då är det ju populärvetenskaper, de har oftast sådana artiklar.

- Men då får man söka det lite själv då, efter eget intresse?

Ja, det tror jag.

- Tror du att svenskar är mer intresserade av andra länders arkeologi och förhistoria än sin egen?

Ja så kan jag tänka mig att det är. Att det är något man kanske söker upp och kollar när man är utomlands på semester.

- Varför tror du att det är så?

Jag tror att det alltid är lite mer spännande på andra sidan staketet. Och så tror jag att när man är ledig så är man mycket mer öppen för saker och ting.

För några år sedan så åkte vi på en resa upp till en släktträff, vi körde längs Ångermanälven ganska långt norrut. Där har man i sen tid upptäckt hällristningar. Det var helt fantastiskt, vi gick länge och tittade! Det var jättespännande! Där hade man gjort väldigt bra informationstavlor.

- Och det hade att göra med att ni var lediga och på resa?

Ja. Det stod att det fanns hällristningar så vi åkte ner och tittade. Parkerade bilen och gick en liten slinga runt. Så det är klart, då har man ju tid! Annars är det för nära hemma.

Jag trodde inte att ristningar räknades till arkeologiska fyndigheter, men det gör det alltså.

Men om man hittar gamla saker i jorden efter sina anfäder då? Är det arkeologiska fynd också? Vi har till exempel hittat grejer nere vid sommarstugan [som Ingas släkt har ägt i generationer]. Det vi vet om platsen är att det har stått en kolmilla där. Det kommer upp saker från den tiden när man hackar i jorden ibland. Jag tycker det är kul och väldigt häftigt, för det är ju spår av mina anfäder!

- Är det viktigare med arkeologisk forskning i vissa länder mer än i andra eller tror du att det är lika viktigt överallt?

Det tror jag är lika viktigt överallt. Det är ingen skillnad hur det fungerar för människor när det gäller kunskap och att hitta sin plats i historien. Att försöka förstå sin samtid utifrån den historia vi har.

Viktor är 26 år och arbetar som lantmätare.

Vilken relation har du till svensk arkeologi?

Mycket liten, måste jag säga. Jag kommer till viss del i kontakt med det i arbetet. Då handlar det om att markanvändningen ska vara på så vis att den skyddar fornlämningar till exempel.

- Hur bemöter man det då?

Man skickar en remiss till folk som kan saker och ting på länsstyrelsen.

- Har du en negativ eller positiv inställning till det?

Jag skulle väldigt gärna, i och med att man kommer i kontakt med det i yrkesrollen, möta dem [arkeologerna] för att höra hur de resonerar, hur de tänker kring olika saker och ting.

Det tror jag skulle göra saker mer intressant. Ja, det kanske inte är helt nödvändigt alltid, däremot skulle det göra saker mer intressant. Man skulle se meningen med det mer, och innebörden av det hela.

- Anser du nu mer alltså att det är någon ”stopkloss”?

Precis, nu känns det mer som att det är i vägen. Oftast handlar det ju om fornlämningar. Det kan ju vara till exempel vara pljöningsrösen. Jag förstår ju i att det finns ett värde i att spara, men ibland får man ju – kanske när det gäller dem då – göra avvägningar mot andra intressen också. Jag vet inte hur man nyanserar skillnaden mellan olika fornlämningar i lagen, men det verkar kanske som att man har samma skydd för det mesta så att säga.

- Men det som är din bild av arkeologi nu, var har du fått den? Har du lärt dig i grundskolan, eller...? När du tänker arkeologi, varifrån har du hört om det?

Ja, senast man läste om det så var det väl kanske framförallt på grundskolan, när man läste om Egypten och olika länder. Inte direkt om svensk arkeologi i Sverige. Det har jag faktiskt väldigt lite kunskap om. Jag vet att det mesta av det som är exploaterat är utforskat så att säga. Och så vet jag dessutom att när man exploaterar nya områden så får exploatören bekosta utgrävningen, det måste man göra. Det ser jag positivt på.

- Är arkeologi viktigt?

Ja, det tror jag absolut att det är. Det är uppenbart att det är viktigt för att det står en lag för historien. Och sen kan man ju tycka nu att ”vad är det vi inte känner till?”, men det kommer säkert nya rön för de som är insatta i ämnet, liksom astronomi eller vad som helst. Det är otaliga nya rön, att man kommer någonting på spåret, och vips så har vi en ny teori som ger oss förståelse.

- Är den arkeologiska forskningen tillgänglig för allmänheten?

Säkert. Jag vet att många är väldigt intresserade. Jag tror att det finns väldigt mycket i sådana här populärvetenskapliga tidsskrifter. Jag vet att jag har ögnat igenom någon och även hört från folk att det står en hel del om det. Det kanske är en viss gamla rön om t.ex. inkariket, som man gör ett nytt reportage om, det kanske inte alltid är nya saker. Men jag tror att det har en ganska stor plats i den typen av tidsskrifter.

- Tror du att svenskarna är mer intresserade av andra länders arkeologi eller sin egen?

[paus] Just svenskar tror jag är ganska intresserade av... jag tror det finns någon liten stolthet i det här vikingatänket. Vi har ju gammal historia i samhället så jag tror nog att det finns ett stort intresse. För egen del så vet jag faktiskt inte. Men jag tror ändå att man kanske förknippar det med t.ex. inkariket och Egypten och så, men att jag tror även den här andra svenska forntiden har en viss plats också. Men ja, säkert mer [intresserade av svensk arkeologi] än andra länder rent allmänt.

- Tror du att det är viktigare med arkeologisk forskning i vissa länder mer än i andra?

Nej, det borde väl vara lika viktigt överallt. Att känna till historien och känna till vad som har skett och få inblick i under vilka förutsättningar man lever. Det är lika intressant att ha koll på historien för den är ju till för alla, oavsett nationalitet.

BILAGA 2 - intervjuguider

Intervjuguide svenska

Ålder:___ Kön:_____ Yrke/sysselsättning:_____ Nationalitet:_____

Vilken relation har du till svensk arkeologi?

Kunskap, inläring, intresse

Är arkeologi viktigt?

På vilket sätt, roll i dagens samhälle, när är arkeologi närvarande

Är den arkeologiska forskningen tillgänglig för allmänheten?

Hur, är man intresserad av att lära sig?

Tror du att svenskarna är mer intresserade av andra länders arkeologi eller sin egen?

Anledningar

Är det viktigare med arkeologisk forskning i vissa länder än i andra eller inte?

Politik, arkeologiskt läge, historia

Intervjuguide spanska

Edad: ____ Sexo: _____ Oficio/ocupación: _____ Nacionalidad: _____

¿Cuál relación tienes con arqueología peruana?

Conocimiento, cómo aprende, interés

¿Arqueología es importante?

Cúal manera, papel en la sociedad actual, cuando lo esta presente

¿El investigación arqueológico es accesible al público?

-Cómo, se tiene interés para aprender

¿Crees que los peruanos son más interesados en arqueología de otros países o de su propio país?

Razones

¿Investigación arqueológica es más importante en unos países que otros o no?

Política, estado de la arqueología, historia

BILAGA 3- enkäter

Svensk enkät

Ålder:___ Kön:_____ Yrke/sysselsättning:_____ Nationalitet:_____

Är du intresserad av svensk arkeologi?

- Nej Lite Ganska Mycket

Ungefär hur många arkeologiska siter/fornlämningar har du sett eller besökt?

- Inga 1-5 5-10 Fler än 10

Tycker du själv att du har en tillfredsställande kännedom om ditt lands förhistoria och historia?

- Nej Lite Ganska Mycket

Hur har du främst inhämtat dina kunskaper (ett eller flera val)?

- Utbildning Media Museum Egen kunskapssökning
 Annat:_____

Tycker du att arkeologisk forskning är tillgänglig för allmänheten?

- Nej Lite Ganska Mycket

Anser du att inhemsk arkeologi och kulturarv är viktigt?

- Nej Lite Ganska Mycket

Tror du att arkeologi är viktigare i vissa länder än i andra?

- Ja Nej

Om ja, varför?_____

Enkät spanska

Edad: ____ Sexo: ____ Oficio/ocupación: _____ Nacionalidad: _____

¿Usted está interesado en arqueología peruana?

No Poco Bastante Mucho

¿Más o menos, cuántos sitios/monumentos prehistóricos conoce usted?

Ningún 1-5 5-10 Más que 10

¿Opina usted que tiene un conocimiento satisfactorio de los tiempos prehistórico y histórico de su país?

No Poco Bastante Mucho

¿Principalmente, cómo ha aprendido lo que usted sabe (un o más opciones)?

Educación Medios de comunicación Museos Solo/a buscando de información
Otro: _____

¿Usted opina que investigaciones arqueológicas están accesibles por el público?

No Poco Bastante Mucho

¿Usted cree que investigación arqueológico y herencia cultural es importante en Perú?

No Poco Bastante Mucho

¿Cree usted que arqueología es más importante en unos países que otros?

Si No

¿Si así, porque? _____
